

Häive

Jaetun tekijyyden muovaama tanssielokuvaprojekti

MOONA NEVALAINEN

TIIVISTELMÄ**PÄIVÄYS:**

TEKIJÄ Moona Nevalainen	KOULUTUS- TAI MAISTERIOHJELMA Tanssinopettajan maisteriohjelma		
KIRJALLISEN OSION / TUTKIELMAN NIMI Häive: Jaetun tekijyyden muovaama tanssielokuvaprojekti	KIRJALLISEN TYÖN SIVUMÄÄRÄ (SIS. LIITTEET) 56 sivua		
TAITEELLISEN / TAITEELLIS-PEDAGOGISEN TYÖN NIMI Taiteellisen työn nimi Häive Täytä myös erillinen kuvailutietolomake (dvd-kansi). Taiteellinen osio on Teatterikorkeakoulun tuotantoa ☒ Taiteellinen osio ei ole Teatterikorkeakoulun tuotantoa (tekijänoikeuksista on sovittu) ☐ Taiteellisesta osiosta ei ole tallennetta ☐			
Kirjallisen osion/tutkielman saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.	Kyllä ☒ Ei ☐	Opinnäytteen tiivistelmän saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.	Kyllä ☒ Ei ☐
Opinnäytetyössäni tarkastelen jaetun tekemisen mahdollisuuksia taidepedagogisesta näkökulmasta. Kollektiivisen työskentelyn ollessa yleistä tanssin ammattikentällä, ryhmän potentiaalia hyödynnetään harvemmin tanssin opetuksen kontekstissa. Tässä työssä pyrin hahmottamaan sitä, miten tekijyys voi jakautua nuorista koostuvan työryhmän kanssa? Käsittelem jaetun taiteellisen tekemisen mahdollisuuksia ja haasteita tanssielokuva <i>Häiveen</i> prosessin analysoinnin kautta. Kyseinen videoteos toteutettiin yhdessä Sibelius-lukion tanssilinjalaisista koostuvan produktioryhmän kanssa. Opinnäytteen kirjallisessa osassa käyn läpi teoksen luomisen yhteistoiminnallista prosessia, tarkentaen erityisesti omiin työryhmän johtajan ja ohjaajan rooleihin työskentelyssä. Taustoitakseni tutkimustani kerron omasta historiastani tanssinharrastajana, opiskelijana ja opettajana. Tämän lisäksi esittelen pedagogisen ajatteluni taustalla vaikuttavia teorioita, kuten Lauri Rauhalan humanistista maailmankuvaa sekä Paulo Freiren ja bell hooksin ajatuksia osallistavasta kasvatuksesta. Havainnollistaakseni kollektiivista ja ryhmäkeskeistä työtapaa avaan yhteistoiminnallisen oppimisen ja devisingin ajattelutapoja. Esittelen Jo Butterworthin demokraattis-didaktisen mallin, jota käytän myös analysoidessani omaa rooliani työryhmässä. Kuvatessani <i>Häiveen</i> prosessia käyn läpi eri työskentelyn vaiheita ja niistä nousseita huomioita oman työpäiväkirjaani pohjautuen. Aavaan valitsemiani työskentelyn menetelmiä ja harjoituksia, joiden toimivuutta reflektoin erityisesti suhteessa työn kollektiivisuuteen. Kuvaan myös eri työvaiheiden mahdollisuuksia ja haasteita, erityisesti työryhmän johtajan perspektiivistä. Työn aineistona toimii myös työryhmäläisille teetetyn kyselyn vastaukset, joita analysoimalla olen saanut tietoa osallistujien kokemuksista prosessista. Johtopäätöksenä esitän jaetussa tekijyydessä olevan valtavasti potentiaalia työskennellessä nuorista koostuvan työryhmän kanssa. Viimeisessä luvussa avaan työtavan ihanteiden ja realiteettien suhdetta <i>Häiveen</i> prosessin näkökulmasta. Tämän lisäksi pohdin omaa alati vaihtuvaa rooliani opettajana, ohjaajana, työryhmän johtajana ja kanssatekijänä. Viimeiseksi pohdin työn vaikuttavuutta osallistuneisiin nuoriin, erityisesti vaikuttamisen ja heidän oman taiteellisen ajattelunsa kannalta.			
ASIASANAT Tanssi pedagogiikka, jaettu tekijyys, yhdessä oppiminen, tanssielokuva			

SISÄLLYSLUETTELO

---

1. JOHDANTO	4
2. LÄHTÖKOHDAT	6
2.1 <i>Minä oppijana</i>	6
2.2 <i>Minä opettajana</i>	8

---

3. PEDAGOGISET VIITEKEHYKSET	11
3.1 <i>Humanistinen maailmankuva</i>	11
3.2 <i>Vapauttava osallistava pedagogiikka</i>	12
3.3 <i>Kollektiivisuutta kohti</i>	14
3.3.1 <i>Yhteistoiminnallinen pedagogiikka</i>	14
3.3.2 <i>Devising</i>	15
3.3.3 <i>Butterworthin didaktis-demokraattinen malli</i>	16

---

4. LÄPI HÄIVEEN	18
4.1 <i>Avarakatseinen aloitus</i>	18
4.2 <i>“Ois siistiä olla ilmassa” - oman teoksen hahmottuminen</i>	21
4.2.1 <i>“Ei mua häittäis olla yksin kameran edessä” - työryhmäläisten toiveet</i>	25
4.2.2 <i>Haasteet ilmestyvät</i>	26
4.3 <i>“Mystinen, surrealistinen, toinen maailma” - teoksen rakentamisen vaihe</i>	27
4.3.1 <i>Teoksen yhteinen luomisprosessi</i>	29
4.3.2 <i>Teoksen työryhmät ja pienryhmät</i>	30
4.3.3 <i>Ajasta ja sen venymisestä</i>	32
4.4 <i>“Uu kato miten hienot on nää pelkät silmät” - kuvaukset</i>	33
4.4.1 <i>Prosessin huippuhetkiä - pienryhmäkuvaukset</i>	34
4.4.2 <i>Koko ryhmän kanssa Kalliosalilla</i>	35
4.5 <i>Post-production</i>	37
4.5.1 <i>“Laitetaanko me Smooth cut vai Cross Dissolve?” - jaettu editointi</i>	38
4.5.2 <i>Teos valmistuu</i>	39

---

5. JAETTU TEKIJYYS LAAJENEE	41
5.1 <i>Osallistujien näkökulma prosessiin</i>	41
5.2 <i>Työryhmäläisten pohdintoja ja palautetta</i>	42
5.3 <i>Tekijyyden kollektiivinen verkosto</i>	44

---

6. LOPPUPÄÄTELMÄT	47
6.1 <i>Jaetun tekemisen realiteetit</i>	47
6.2 <i>Opettaja-ohjaaja-johtaja-kanssatekijän rooli</i>	50
6.3 <i>Tuntemattoman äärellä oleskelusta</i>	51

Lähteet

Liitteet

1. JOHDANTO

Lohdutonta ei ole elämä,

Vaan lohduttomia ovat ihmiset,

Jotka valitsevat elämän

Ilman toisia

Lauri Kujanpää - Häive

Tämä taiteellis-pedagogisen opinnäytteeni kirjallinen osio kertoo tutkimuksestani yhdessä luomisen ja jaetun tekijyyden parissa. Kertomuksen pääroolissa on tanssielokuva *Häive*, jonka yhteistoiminnallisesta valmistusprosessista pääsin nauttimaan yhdessä Sibelius-lukion tanssilinjan toisen vuosikurssin opiskelijoista koostuvan produktioryhmän kanssa. Kuljetan teitä mukanani läpi *Häiveen*, lähtien lokakuun alkuinnostuksesta, kulkien tanssinsalien tummeneviin iltapäiviin, Mustikkamaan lumisten metsien kautta tammikuun kimaltaviin kuvauspäiviin ja lopulta editointihuoneeseen, jonka labyrinttimaisen rakenteen läpi pääsemme valmiin teoksen luokse.

Tässä prosessissa hyppäsin tarkoituksella pois tutusta ja turvallisesta. Koska en ole tanssielokuvan ammattilainen, vaan hyvin innostunut amatööri, lähdin projektiin mukaan tuntemattoman äärellä oleilevan opettajan näkökulmasta. Tämä antoi mahdollisuuden yhdessä ihmettelyyn ja opettajajohtoista opetusta demokraattisempaan asetelmaan. Lähdin liikkeelle työtavasta, jossa jokaisella ryhmän jäsenellä on mahdollisuus vaikuttaa prosessiin ja osallistua taiteelliseen työskentelyyn itselleen parhaiten sopivalla tavalla. Oletan, että tämän kaltainen yhdessä tekeminen ja työryhmälähtöinen työskentely kannustavat oman taiteellisen ajatteluun sekä opettavat yhteisen hyvän etsimiseen.

Jaettu tekijyys on minulle suhteellisen tuore työskentelyn tapa, jonka ominaispiirteitä tutkin tanssielokuvaprojektin käytännön opetustyön kautta. Kirjallisessa työssäni pohdin jaetun tekijyyden mahdollisuuksia ja haasteita. Näen yhdessä tekemisen sekä ideaalina,

jota kohti pyrin, että paradoksina, joka ei koskaan voi täysin toteutua. Tässäkin projektissa jaetun tekemisen määrä ja tavat muotoituivat sekä ryhmän tarpeiden että elämän realiteettien mukaan. Koska tiedostan työtavan monimutkaisuuden ja haasteellisuuden, avaan työssäni tanssielokuvaproduktion kautta tulleita havaintoja sekä tuntemuksia mahdollisimman rehellisesti, myös niistä osioista, jotka olivat kaikkea muuta kuin yhteistoiminnallisia ja onnistuneita. Kanssani jaetun tekemisen iloista ja suruista keskustelevat muun muassa yhteistoiminnallisen oppimisen tietäjät Pasi Sahlberg ja Shlomo Sharan. Osallistavan kasvatuksen näkökulmaa tuovat Paulo Freire ja bell hooks. Devising työtapoja valottaa Pieta Koskeniemi ja tanssitaiteen koreografisen prosessin moninaisuutta Jo Butterworth.

Koska en pysty puhumaan kaikkien prosessiin osallistuneiden puolesta, tarkennan erityisesti omaan rooliini työryhmässä ja siihen, millaisia oppimisen kokemuksia itselläni syntyi prosessin myötä. Opinnäytetyön materiaali ja aineisto koostuvat siis pitkälti omista havainnoistani ja työpäiväkirjamerkinnöistä produktion ajalta. Muiden produktion osallistuneiden äänet tulevat kuulumaan palautekyselyn vastausten muodossa. Työskentelytapani on ollut tekemisen kautta oppiminen, joka tulee näkymään myös kirjallisessa osiossa prosessin kuvauksen painotuksena. Työssäni on toimintatutkimuksen piirteitä, kuten käytäntöön suuntautuminen, yhteistoiminnallisuus sekä toimintatapojen reflektointi jälkikäteen. Toimintatutkimuksessa kaikki tutkimuksen piirissä olevat yhteisön jäsenet aktiivisia osallistujia tutkimusprosesseissa. (Anttila, 2014)

Taiteellis-pedagogisen työn prosessi on ollut tutkimusta siitä, kuinka tehdä toisin, yhdessä ja jaetusti. Opinnäytetyössäni haluan tutkia, miten tekijyys voi jakautua lukioikäisistä nuorista koostuvan työryhmän kanssa? Millaisia keinoja voin opettajana käyttää edistääkseni kollektiivista työskentelytapaa?

2. LÄHTÖKOHDAT

2.1 Minä oppijana

Minulle tanssi on ennen kaikkea yhdessä tekemistä. Yhteen kokoontumista, saman tilan jakamista ja vuorovaikutusta muiden liikkuvien kehojen kanssa. Oma historiani tanssin parissa linkittyy vahvasti ryhmiin, joukkueisiin, luokkiin ja kollektiiveihin. Koen olevani vahvimmillani ihmisten parissa, vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Uskon tämän juontavan juurensa omaan lapsuuden ja nuoruuden harrastusmalliin. Olen kotoisin Nurmeksessa, Pohjois-Karjalan havumetsien huminasta. Tanssin Nurmeksenseppöjen tanssijaostossa, jossa tanssiryhmä säilyi miltei samana satubaletista abivuoteen asti. Viikoittaisten yhteisten harjoitusten lisäksi ryhmän kanssa matkustettiin katselmuksiin ja kilpailuihin, nukuttiin jumppasalin patjoilla, syötiin liikaa karkkia ja hypittiin makuupusseissa ympäri käytäviä. Tanssijoiden vanhemmat osallistuivat aktiivisesti tanssikoulun toimintaan, varsinkin näytösten ja erilaisten tapahtumien yhteydessä. Tanssintunneille meno ei koskaan ollut pelkästään liikkumista varten, vaan sosiaalinen tapahtuma oli vähintään yhtä tärkeässä roolissa. Ryhmä toimi myös kannattelijana ja motivaattorina niissä teini-iän hetkissä, kun muuta intoa tunneille lähtöön ei löytynyt.

Ryhmän ollessa itselleni valtavan tärkeä osa tanssia, sen voimaa hyödynnettiin harvoin osana luovaa, esitykseen tähtäävää, prosessia. Tanssinopetus on ollut minulle sekä harrastajana että tanssin opiskelijana pitkälti kahden ääripään toimintaa. Toisessa laidassa tarjolla on hyvin perinteinen mallioppinen, jossa oppilas toistaa opettajan hänelle tarjoilemaa materiaalia ja pyrkii toistamaan sen mahdollisimman saman kaltaisesti kuin se hänelle esiteltiin. Tanssissa tapaa käytetään usein liikkeiden, fraasien ja kokonaisten koreografioiden opettelemiseen ja mallioppimisella mahdollistetaan esimerkiksi ryhmän yhtäaikainen liikkuminen turvallisesti. Mallioppimisen ollessa tarpeellista tanssissa, se usein jättää opettajan yksin vastuuseen luovasta prosessista, eikä välttämättä aktivoi oppilaan mielikuvitusta. Toisessa ääripäässä on ”oma tanssi”, jolla tarkoitetaan oppilaan oman mielikuvituksen ja jo opittujen taitojen avulla tehtävää luovaa toimintaa. Täysin itse tehtävän esityksen lisäksi tähän ”oman tanssin” kategoriaan sopisi tunnilla oppilaiden itse ideoimat tanssifraasit, jotka yhdistetään

osaksi laajempaa esityskokonaisuutta. Oleellista tässä toiminnassa itselle on se, ettei opettaja osallistu mukaan oppilaiden luovaan toimintaan. Opettajan näkökulmasta meillä olisi siis tarjolla täysin itse toteutettu ja täysin oppilaiden tekemä luova työ. Itsellä heräsi kiinnostus pohtia, mitä näiden väliin mahtuisi?

Kiinnostuin itse tästä välimaastosta, eli ryhmälähtöisestä luovasta työstä toden teolla osallistuessani Teatterikorkeakoulun opinnoissani Ryhmä taiteellisena toimijana sekä Taiteellispedagogisen tapahtuma -kurssille. Teimme jälkimmäisessä Riku Saastamoisen, Maria Nurmelan ja Tero Kaunisvuon johdolla ryhmälähtöisen iltamamuotoisen teoksen *Välttämätöntä mutta ei hyödyllistä*, joka esitettiin Teatterikorkeakoulun tiloissa lokakuussa 2021. Työskentelyyn kuului runsaasti keskusteluja, tehtävänantojen kautta materiaalin luomista sekä neuvotteluun perustuvaa yhteistä päätöksentekoa. Prosessia määrittivät yhdessä tekeminen, tuntemattoman äärellä oleilu ja kiireettömyys, jotka olivat itselle miellyttäviä ja varsin uusia kokemuksia verrattuna aiempiin kokemuksiini esityksen luomisesta.

Olen ollut kiinnostunut tanssielokuvasta taidemuotona useamman vuoden ajan, tarttumatta kuitenkaan toimeen vakavissani. Syksyllä 2021 osallistuin kuukauden mittaiselle Teatterikorkeakoulun Avoimen yliopiston Tanssielokuva-kurssille, jonka opetuksesta vastasi tanssielokuvan pitkän linjan ammattilainen Kati Kallio. Hänen ja Hanna Pajala-Assefan perustama Loikka-festivaali oli toimiessaan vuosina 2008-2018 Suomen ja Pohjoismaiden ainoa täysin tanssielokuvaan keskittyvä festivaali. Kurssin aikana opin perusteet tanssin ja videon yhteistyöstä, työskentelyn vaiheista sekä pääsin toteuttamaan useita kuvauskokeiluja. Tämä lisäsi omaa kiinnostustani tanssielokuvaan kohden ja rohkaisi tarttumaan aiheeseen opinnäytetyössäni. Suunnitellessa opinnäytteen sisältöä, minulle oli selkeää, että haluan tehdä käytännön toteutuksen nuorten parissa. Uskoin tanssielokuvan sisältävän hyvää yhteistä kiinnostuspintaa kyseisen ikäryhmän kanssa työskennellessä. Tämän hetken nuoret ovat kokemukseni mukaan diginatiivia ikäluokkaa, joille sosiaalisen median ja muiden videosovellusten kautta kuvallinen kerronta on jatkuvasti esillä ja saatavilla. Toisin sanoen nuorten

kanssa toimiminen motivoi minua sekä aikaisemman opetuskokemuksen että valitun taidelajin ymmärryksen kannalta.

2.2 Minä opettajana

Olen tullut Teatterikorkeakoulun opintojeni aikana tietoisemmaksi oman taustani vaikutuksista omiin valintoihini pedagogina. Opettajana keskityn paljon ryhmän toimintaan ja vuorovaikutukseen. Tämä näkyy pyrkimyksenä ryhmäyttämiseen, joka tarkoittaa tunti-ilanteissa esimerkiksi tutustumisharjoitusten sekä pari- ja ryhmätehtävien suosimista. Ryhmän kuulumisten sekä mielipiteiden kysely ja näiden huomioon ottaminen kuuluu myös oleellisesti omaan opetuspraktiikkaani.

Valinnat pohjaavat siihen, että näen tanssinopetuksen ryhmämuotoisuudessa jotain taiteenlajille olennaista. Mielestäni tanssin opiskelussa oppilas on jopa riippuvainen toisista tanssijoista. Itse olen ollut useasti tilanteissa, missä tiettyä asiaa ei voida harjoitella sen vuoksi, että joku henkilö ei ole juuri silloin paikalla. Tämä esittävien taiteiden erityispiirre on tullut vastaan usein työskennellessäni koulumaailmassa, jossa eroavaisuus vaikkapa matematiikan tuntia kohtaan on korostunut. Kenenkään derivointi ei keskeydy toisten opiskelijan poissaolosta, mutta nostoa ei voida harjoitella, jos nostettava ei ole paikalla. Esitykseen tähtäävässä harjoittelussa tällä on erityisen tärkeä merkitys, koska on jo kaikkien esiintyjien turvallisuuden kannalta olennaista, että jokainen tietää osansa lavalla. Oppilas vaikuttaa toiminnallaan koko esiintyvään ryhmään, jolloin kaikkien luotetaan tuntevan harjoitellun liikemateriaalin, sovitut sisääntulot ja musiikin laskut. Tällöin yksilöiden on tähdättävä ja sitouduttava yhteiseen hyvään. Esimerkiksi poissaolojen suhteen syy-seuraus-suhde omasta toiminnasta näyttäytyy nopeasti esityksen harjoitusprosessin edetessä.

Ryhmämuotoisessa tanssin oppimisessa on aina jollain tavalla läsnä esillä olo. Nimensä mukaisesti esittävät taiteet asettavat tekijänsä muiden eteen, olkoon kyseessä opettajan, muiden ryhmäläisten tai yleisön katseen alla oleminen. Mielestäni tämä voi asettaa oppijan haavoittuvaan asemaan, koska jokainen yritys, erehdys ja onnistuminen tehdään muiden nähden. Saksalainen filosofi Hannah Arendt pohtii kirjassaan *Vita*

activa – Ihmisenä olemisen ehdot (1958), että toimiessaan ihminen näyttäytyy muille. Hänen mukaansa puheessa ja toiminnassa yksilö tulee paljastaneeksi jotain omasta ainutlaatuisuudestaan ja ihmisyydestään. Pelkällä fyysisellä olemisella ei koskaan pysty saavuttamaan ihmisyyttä, vaan liitämme itsemme inhimilliseen maailmaan juuri tekojen ja sanojen kautta. (Arendt, 1958, 181.) Koska tanssi on luonteeltaan tekemistä ja toimimista, muille näyttäytyminen on jatkuvasti läsnä. Myös tämän vuoksi koen tärkeäksi ryhmähengen ja kannustavan ilmapiirin, jotta oppija pystyisi helpommin ja turvallisemmin olemaan muiden edessä ja uuden äärellä. Lisäksi kokemukseni mukaan ajatusten ja mielipiteiden jakaminen ryhmän edessä voi tuntua haastavalta tanssin kontekstissa, jos ryhmään ei ole vielä muodostunut keskinäisen luottamuksen tunnetta tai jos opiskelijat eivät ole tottuneet siihen, että heidän mielipiteitään kysytään. Luovassa prosessissa tulee aina paljastaneeksi itsestään jotain, joka voi tuntua jännittävältä tai jopa pelottavalta.

Koen yhteisöllisyyden ja yhdessä tekemisen korostamisen tärkeäksi jatkuvasti yksilökeskeisemmässä kulttuurissamme. Yksilöllisten saavutusten ja itsensä toteuttamisen juhlinnassa on mielestäni varjopuolena yksin pärjäämisen vaade ja lisääntynyt yksinäisyyden kokemus. Psykoterapeutti ja erikoislääkäri Pirjo Lindfors kirjoittaa *Psykoterapia* -lehden ”Tutkimuksia, kokemuksia ja ajatuksia yhteisöllisyyden terveysvaikutuksista”- artikkelissaan teknisen verkostoitumisen ja globalisaation auttaneen tätä yksilökeskeisyyden kasvua, jolloin ajatus yhteisöllisyydestä arvona on päässyt murenemaan. Tämä taas näyttää johtavan suoraan sekä fyysiseen että psyykkiseen oireiluun sekä sairastumiseen. Lindfors toteaa, että ”*Perintötekijämme eivät ole muuttuneet kulttuurisen muutoksen tahdissa, eikä elimistömme ole sopeutunut yksinäisyyteen*” (2007, 21-37). Minulle on tärkeää korostaa ryhmän yhteistä oppimista juuri tästä syystä, jotta opiskelijan ei tarvitsisi jäädä yksin mahdollisten haasteidensa kanssa. Ryhmäyttämisen ja yhdessä työskentelyn painottaminen tukee mielestäni ryhmän jäsenten yhteenkuuluvuuden tunnetta, jonka uskon lisäävän opiskelijoiden motivaatiota suhteessa sekä ryhmään että opetettavaan aineeseen. Keskittyessäni pedagogina ryhmän työskentelyilmapiirin vahvistamiseen, toivon vahvistavani samalla yksilöiden hyvinvointia.

Jaettu tekijyys kiinnostaa minua myös siksi, että olen omassa työhistoriassani kokenut usein yksinäisyyttä ja huolestuneisuutta. Tanssin opiskelun ollessa sosiaalista ja vuorovaikutteista toimintaa, tanssin opettamisessa usein kontaktit muiden opettajien kanssa ovat vähässä ja erityisesti suunnittelutyön osalta opettaja jää oman onnensa nojaan. Omat kipukohtani tanssin opetuksessa liittyvät juuri vertaistuen puutteeseen sekä yksin pärjäämisen paineeseen. Koen myös olevani tekijänä varsin kova jännittämään ja huolehtimaan, erityisesti esitysten suhteen. Käytän paljon aikaa tuntien ja koreografioiden suunnitteluun, koska se luo minulle turvallisuuden ja hallinnan tunnetta. Teen tätä kuin valmistautuen johonkin tulevaan katastrofiin, jota ei ole oikeastaan olemassa muualla kuin omassa päässäni. Minulla on halu purkaa tätä toiminta- ja ajatusmallia, koska haluan jatkossa voida paremmin työssäni. Haluan tutkia vaihtoehtoisia tapoja ajatella, jossa tuntien ja esitysten kaikki langat eivät olisikaan kireinä opettajan käsissä. Haluan jatkaa esitysten luomisen parissa ja kyseenalaistaa omia sitkeitä ajatuksia siitä, mitä minun on tehtävä, oltava ja tuotettava, jotta esitys päätyy esitettäväksi.

3. PEDAGOGISET VIITEKEHYKSET

Oma pedagoginen ajatteluni on rakentunut yhtä matkaa opetuspraktiikkani kanssa. Erityisesti tanssinopettajan maisteriohjelman myötä olen tullut tietoiseksi niistä arvoista, jotka ohjaavat minua tekemään valintoja työssäni. Tarkastellessani työskentelytapojani huomaan ajattelussani olevan yhtymäkohtia useisiin oppimiskäsityksiin ja pedagogiin suuntauksiin. Käyn seuraavassa kappaleessa läpi sekä humanistista maailmankuvaa ja holistista ihmiskäsitystä Lauri Rauhalan mukaan, osallistavaa pedagogiikkaa Paulo Freireä ja bell hooksia mukaillen sekä yhteistoiminnallisen oppimisen ajatuksia. Sukellan näiden aatosten valtamereen siinä määrin, minkä koen avaavan ja tukevan omaa pedagogista näkökulmaani ja sitä myöten auttavan ymmärtämään luvussa 4 avattavan käytännön työn ajatuksellista alkuasetelmaa.

3.1 Humanistinen maailmankuva

Tiivistetysti voisin sanoa oman pedagogisen arvomaailmani ja ihmiskuvani olevan humanistinen. Taideyliopiston julkaisusarjassa 58, ”Ihmis- ja oppimiskäsitykset taideopetuksessa”, tanssipedagogiikan professori Eeva Anttila kuvaa humanistisessa psykologiassa ja sitä myöten ihmiskäsityksessä merkitykselliseksi yksilön ainutlaatuisuuden, kokonaisvaltaisuuden sekä yksilöllisyyden painottamisen. (Anttila, 2017) Ihminen on täten itseään toteuttava, itseohjautuva, luova ja valintoja tekevä. Anttila pohjaa tekstinsä suomalaisen psykologin ja filosofin Lauri Rauhalan ajatuksille. Rauhala korostaa sitä, että opettamisen kaltaisessa ihmissuhdetyössä ihmisiä täytyy aina kohdella ainutlaatuisina yksilöinä. (Anttila, 2017, sit. Rauhala 2005) Minulle tämä linkittyy vahvasti siihen opetukselliseen lähtökohtaan, että jokaisella opiskelijalla on luovaa potentiaalia ja halua itsensä toteuttamiseen.

Rauhalan ajatteluun liittyy myös holistinen ihmiskuva, jonka yhtenä osana on situationaalisuus, jolla ”*tarkoitetaan ihmisen kietoutuneisuutta todellisuuteen oman elämäntilanteensa kautta ja mukaisesti*” (Anttila, 2017, sit. Rauhala 2005). Tulkitsen tämän niin, että tilannesidonnaisuus vaikuttaa ihmiseen sekä annettujen että vaikutusmahdollisuuden piirissä olevien rakenteiden kautta. Koska jokaisen ihmisen situaatio on ainutlaatuinen, opettajana haluan ymmärtää kaikkien opetustilanteeseen osallistuvien katsovan maailmaa oman tilanteensa kautta. Käytännön opetustyössä tämä voisi näyttäytyä esimerkiksi kiinnostuksena nuorten elämästä ja mielenkiinnon kohteista, jotka taas voivat johdattaa opetusta uusiin suuntiin.

3.2 Vapauttava osallistava pedagogiikka

Pedagogina pohdin, kuinka voisin opetuksessani kannustaa itsenäiseen luovaan ajatteluun ja kasvattaa kohti taiteilijuutta? Minulla on halu heiluttaa tanssikoulumaailmasta tuttua asetelmaa, jossa opettaja antaa tietoa ja oppilas vastaanottaa sitä. Tämä ei ole mikään uusi pyrkimys, jo 1950-luvulla lukutaidottomien kanssa työskennellyt brasilialainen Paulo Freire kritisoi *Sorrettujen pedagogiikka* -kirjassaan (2005) perinteistä tietä välittävää kasvatusta, kutsuen tätä pankkikasvatukseksi. Hänen mukaansa tämän passiivisuuteen ja tottelemiseen kouluttamisen sijaan kasvatuksen tarkoitus on mieluummin maailman muuttaminen. Tähän hän tarjoaa vastaukseksi dialogista, vapauttavaa kasvatusta. Sukeltamatta syvemmälle Freiren ajatteluun, nostan tärkeimmäksi huomioksi sen, että vapauttavassa pedagogiikassa ”*Oppija on oppimisprosessissa subjekti - luoja, kokeilija, tietoinen ja kriittinen todellisuutta koskevan tiedon rakentaja.*” (Hannula, 2000, 12.) Jotta pystyisin kannustamaan itsenäiseen ajatteluun, minun on siis opettajana annettava myös mahdollisuuksia vaikuttaa omaan oppimisprosessiinsa. Siihen taas vaaditaan se, että oppija on tietoinen todellisuudestaan ja siitä, miten hän voi vaikuttaa siihen (Hannula, 2000, 12). Tanssinopetuksen kontekstissa se voisi tarkoittaa sitä, että osallistujat otetaan mukaan mahdollisimman useaan päätöksentekoon ja heidän mielipiteitään kysytään.

Freire kritisoi tallettavaa kasvatusta myös siitä, että se myös heikentää oppijan luovuutta kieltäessään kriittisen suhtautumisen opettavaan (2005, 75). Tällöin on luovan prosessin kannalta ehdotonta vältellä asetelmaa, jossa opettaja asettuu kaikkietävään asemaan ja tuo opetettavan materiaalin ulkoa opeteltavaksi. Tämä kannustaa minua tekijänä tehtävälähtöisiin työmenetelmiin ja dialogiseen otteeseen tunti-ilanteissa.

Freiren ajattelusta innostunut yhdysvaltalainen kirjailija, opettaja ja ajattelija bell hooks on mielestäni tuonut vapauttavan kasvatuksen ajattelun lähemmäs nykypäivää. Hänen julkaisuistaan *Vapauttava kasvatusta* (1994) vetoaa minuun muun muassa sen valtahierarkioita purkavan sekä opettajan ja oppilaan yhteistyöhön kannustavan ajattelun vuoksi. Hänen opetusmetodinsa osallistava pedagogiikka korostaa opiskelijan hyvinvointia tukevaa valtauttamista (hooks, 1994, 44). Hilka Rekola ja Marjo Vuorikoski avaavat Kasvatus-lehden artikkelissaan ”Feministinen pedagogiikka rajojen ylittäjänä” hooksin käsitettä seuraavalla tavalla: ”Valtauttamisen käsitteellä viitataan opiskelijoiden oman olemassaolon oikeuden tunnustamiseen ja voimistamiseen” (Vuorikoski & Rekola, 2006, 17). Rekolan ja Vuorikosken mukaan valtauttamisen tarkoituksena on purkaa opetuksen autoritaarisuutta niin, että opiskelijoiden omille kokemuksille annetaan tilaa, joka siten vahvistaa heidän subjektiivuuttaan. Näin luodaan oppimisympäristö, jossa on mahdollisuus turvalliseen ja rakentavaan itseilmaisuun. (Vuorikoski & Rekola, 2006, 17.)

Osallistavaan pedagogiikkaan kuuluu hooksin mukaan olennaisesti opiskelijoiden näkemysten arvostaminen (hooks, 1994, 51). Hän myös painottaa *Vapauttavan kasvatuksen* esipuheessa, miten opettajan täytyy arvostaa jokaisen opiskelijan läsnäoloa sekä ymmärtää, miten jokainen osallistuja vaikuttaa opetustilanteeseen (1995, 34). Näen tämän kunnioittavan asenteen tärkeänä pyrkiessä rakentamaan tasa-arvoista ja yhdessä oppivaa ympäristöä. Artikkelissa ”Bell hooksin osallistavan pedagogiikan lupaus ja rajat” Marjo Vuorikoski kuvailee hooksille tärkeäksi kaikkien osallistumista oppimistilanteeseen sekä yhteistä tiedon rakentamista. Täten tieto muodostuu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, ja sen merkityksen luodaan yhdessä. Oppimistilanteessa siis rakennetaan tietoa dialogin pohjalta, joka tarkoittaa sitä, etteivät

opettajan ja oppilaan roolit oli staattiset. Molemmilla on mahdollisuus opettaa ja oppia. (Vuorikoski, 2014,199.)

3.3 Kollektiivisuutta kohti

Opinnäytetyöni taiteellis-pedagoginen osa ei ole seurannut kenenkään muun strukturoimaa opetusmetodia. Kuitenkin tämän luvun yhteydessä käytän yhteistoiminnallisesta oppimisesta ja devisingista tuttuja ajattelutapoja havainnollistamaan sitä, miksi uskon työryhmälähtöisen jaetun tekijyyden olevan kokeilemisen arvoinen työtapo nuorista koostuvan ryhmän kanssa. Luvun lopuksi esittelen Jo Butterworthin didaktis-demokraattisen mallin, joka havainnollistaa erilaisten tanssiteoksen luomisessa käytettyjen työtapojen vaikutuksia teoksen taiteellisiin ja vuorovaikutuksellisiin prosesseihin.

3.3.1 Yhteistoiminnallinen pedagogiikka

Yhteistoiminnallinen oppiminen eroaa sekä perinteisestä opettajajohtoisesta ja usein kilpailusävytteisestä opiskelusta että perinteisestä ryhmätyöskentelystä. Opettaja on ensisijaisesti oppimisen ohjaaja ja voimavara. Perusajatuksena on ryhmän jäsenten erilaisuuden hyväksyminen ja sen näkeminen arvokkaana, että jokainen tuo oman osaamisensa ryhmään. (Anttila, 2017)

Myös yhteistoiminnallinen oppiminen on maailmakuvaltaan humanistista. Hellström, Johnson, Leppilampi ja Sahlberg mainitsevat kirjassa *Yhdessä oppiminen* (2015) kyseisen pedagogiikan suuntauksen perustuvan ajatukseen, jossa ihminen on aktiivinen toimija, jolla on sisäänrakennettu halu toisen auttamiseen. Minulle resonoi tässä ajattelussa on myös se, että ihminen nähdään toistaan tarvitsevana, jolloin yhteistoiminta saa aikaan merkittävyyttä ja arvoa, niin yksilölle kuin koko ryhmälle. Kirjoittajien mukaan *”Jokainen ihminen on ainutlaatuinen ja silti yhdenvertainen. Jokainen voi oppia ja kasvaa täyteen mittaansa”* (Hellström, Johnson, Leppilampi & Sahlberg 2015, 25).

Yhteistoiminnallisen oppimisen käsikirja (Sahlberg & Sharan, 2002) koostuu useiden tutkijoiden kirjoittamista luvuista, joilla pyritään avaamaan yhteistoiminnallisen

oppimisen teoriaa ja käytäntöä. Spencer Kagan ja Miguel Kagan artikkelin ”Rakenteellinen lähestymistapa” mukaan yhteistoiminnallisen oppimisen peruseriaatteen jakautuvat neljään eri osa-alueeseen: samanaikainen vuorovaikutus, yhtäläinen osallistuminen, positiiviseen keskinäiseen riippuvuus ja yksilölliseen vastuu. Näissä korostuvat pienryhmä- ja parityöskentely, jolla pyritään aktivoimaan jokaista oppilasta ja antamaan puheenvuoroja. Positiivisen keskinäisen riippuvuuden käsite syntyy kirjoittajien mukaan silloin kun yksilön menestys tarkoittaa suoraan myös toisen menestystä. Tällöin tärkeäksi nousee oppilaiden keskinäinen kannustaminen ja toisen auttaminen ja neuvominen, jonka nähdään nostavan oppimismotivaatiota. (Kagan & Kagan, 2002, 39-47.) Hellström, Johnson, Leppilampi ja Sahlberg kuvaavat positiivista sosiaalista riippuvuutta niin, että oppilaan onnistuminen edellyttäisi muiden ryhmän jäsenten onnistumista. He puhuvat myös ”samassa veneessä olemisen” kokemuksesta. (Hellström ym. 2015, 24) Itselle tässä näyttäytyy oleellista ryhmässä toimimisen hienoudesta, jolloin yksilöiden on mahdollista yhdessä yltää korkeammalle kuin mitä yksin olisi mahdollista.

Linkitän tämän suoraan pyrkimykseen ryhmän yhteisestä hyvästä, määränpästä johon pyrkiä. Tanssiproduktion kontekstissa tämä on helppo ymmärtää, koska teosta rakennetaan ja esitetään yhdessä, joten jokaisen on pysyttävä mukana prosessissa, jolloin ryhmän on mahdollista toimia yksilön tukipilarina.

3.3.2 Devising

Tanssin opetuksen kenttää syvällisemmin jaettua tekijyyttä on käsitelty teatteritaiteen alalla. Devising tarkoittaa kokoelmaa erilaisista teatterin työtavoista, joita yhdistää eitekstilähtöisyys ja ryhmäkeskeinen työtapa, kertoo Pieta Koskenniemi teoksessaan *Osallistava teatteri Devising ja muita merkillisyyksiä* (2007, 17). Näissä työtavoissa minua kiinnostaa erityisesti asennoituminen ryhmän tekijyyteen, jossa esiintyvällä ryhmällä on keskeinen panos esityksen muodostumiseen. Jo aikaisemmissa kappaleissa mainittu ja tärkeäksi koettu hierarkian purkaminen on devising-työssä oleellista. Koskenniemen mukaan ryhmätekijyys murtaa eniten ohjaajan ja esiintyjän välille

muodostuvaa valta-asemaa, kun teoksessa ei ole erikseen luoja ja toteuttajia. (Koskenniemi, 2007, 20.) Näen työtavan osallistavassa asenteessa mahdollisuuden tekijöiden motivaation ja sitoutumisen kasvattamiseen, kun yhteisessä veneessä olon lisäksi ryhmä saa itse määritellä millaisesta veneestä on kyse. Koskenniemi kertoo myös kirjassaan niin sanotusta Darlingtonin mallista, jossa *“yhteistoiminnallisuus tarkoittaa sitä, että jokainen työryhmän jäsen tuo itsensä ja osaamisensa peliin, mutta myös sitä, että prosessi voi viedä suuntiin, jossa työnkuvat repeilevät ja vaihtelevat”* (Koskenniemi, 2007, 26).

Koska prosessiin ei lähdetä jo tunnetun varioimisesta käsin, esimerkiksi näytelmätekstin tai koreografian tuoman materiaalin pohjalta, korostuu yhdessä tuntemattoman ja ennustamattoman äärellä oleminen. Koskenniemi kirjoittaaakin devisingin olevan *“luonnehdinta avoimesta asenteesta”*, joka itselle tuntuu välttämättömyydelle silloin, kun tarkoituksena on lähteä *“tyhjältä”* kohti valmista esitystä. Koskenniemi kuvaa työtapaa perinteistä mutkikkaammaksi, koska se sisältää välttämättäkin epävarmuudessa sekä jonkinlaisessa kaaoksessa haparointia. (2007, 22-23.) Kuitenkin tässä on itselle jotain kutkuttavaa ja koen jollain tavalla olevani taiteen ytimessä, kun astun prosessiin ilman, että tiedän tarkalleen mitä olemme tekemässä.

3.3.3 Butterworthin didaktis-demokraattinen malli

Tanssin tutkimuksen professori Jo Butterworth kirjoittaa artikkelissaan *“Teaching choreography in higher education: a process continuum model”* (2004) koreografian luomiseen liittyvistä työtavoista, painottaen koreografian ja tanssijan välisiin taiteellisiin ja vuorovaikutuksellisiin prosesseihin. Hän on luonut väitöstutkimuksensa yhteydessä didaktis-demokraattisen mallin, jossa hän jakaa koreografisen prosessin lähestymistavat viiteen eri kategoriaan (Butterworth, 2004, 45). Tutkimuksessaan hän on ottanut huomioon koreografian ja tanssijan rooliin lisäksi huomioon sen, mitä taitoja kyseisessä työtavassa vaaditaan, minkälaiset opetusmenetelmät ovat käytössä ja millaisena vuorovaikutuksen ja oppimisen tavat näyttäytyvät (Butterworth, 2004, 55).

Tanssitaiteen tohtori Kirsi Törmi on suomentanut Butterworthin mallin omassa väitöskirjassaan *Koreografinen prosessi vuorovaikutuksena* (2016), jonka käännöksiä käytän tässä tekstissä. Mallin viidestä kategoriasta ensimmäisessä koreografi esiintyy asiantuntijana ja päätöksentekijänä ja tanssija toteuttajana. Tanssijalta edellytetään tarkkaavaisuutta, imitointia ja ohjeiden noudattamista, jotta lopputulos olisi mahdollisimman tarkasti koreografin toiveiden mukainen. Toinen kategoria on hyvin ensimmäisen kaltainen, mutta tanssijalla on mahdollisuus tehdä itse tulkintaa koreografin antamasta materiaalista. (Törmi, 2016,34.) Koen näiden kahden kategorian edustavan perinteistä näkemystä tanssin opetuksesta ja tanssiteoksen luomisesta. Nämä työtavat voivat luoda tanssijalle hyvin passiivisen ja tiedon vastaanottamiseen perustuvan roolin, pönkittäen koreografin valta-asemaa vahvemmmaksi.

Törmin mukaan Butterworthin mallin kolmas kategoria perustuu koreografin antamiin tehtäviin, joita tanssijat toteuttavat. Tanssijoiden panos syntyy esimerkiksi improvisoinnin kautta, jolloin koreografin vastuulle jää tehtävistä syntyneen materiaalin muovaaminen. Neljäs kategoria asettaa koreografin fasilitaattorin ja ryhmä johtajan asemaan, jolloin hänen tehtäväkseen tulee virikkeiden antaminen ja prosessin tukeminen. Tällöin tanssijan rooli laajentuu kanssaluojaksi ja omistajuus luodusta materiaalista lisääntyy. Viides kategoria on tasavertaisin, koska kaikkien prosessiin osallistujien nähdään olevan tasavertaisessa suhteessa keskenään. Tämä tarkoittaa yhteisomistajuutta teoksesta, joka edellyttää vahvaa keskustelevuutta työtavoissa ja demokraattisuutta päätöksenteossa. (Törmi, 2016, 35.) Uskon itse yhteistoiminnallisen prosessin noudattavan näiden kolmen kategorian sisältöjä. Niistä välittyy minulle kollektiivisuus, kaikkien prosessiin osallistuvien huomiointi taiteellisina tekijöinä sekä pyrkimys päätöksenteon jakamiseen. Viides kategoria edustaa eräänlaista jaetun tekemisen ideaalia, jossa kaikilta tekijöiltä odotetaan kehittyneitä ryhmätyöskentelyn taitoja sekä sitoutumista luovaan prosessiin. Koen kuitenkin tärkeäksi edetä opetuksessa ihanteiden sijaan oman praktiikkani mukaan, minkä vuoksi aion työn yhteydessä käyttää Butterworthin mallia apuna vasta prosessin jälkeen tapahtuvassa analyysissä. Palaan mallin jaotteluun alaluvuissa 4.2., 4.3.2 ja 6.2.

4. LÄPI HÄIVEEN

Toteutin tanssinopettajan maisteriohjelman kuuluvan toisen opetusharjoitteluni Sibeliuksen tanssilinjalaisista koostuvan produktioryhmän kanssa. Tämän lokakuusta 2021 tammikuun 2022 loppuun kestänyt harjoittelujakson tavoitteena oli valmistaa tanssielokuva, jonka prosessi sekä teos toimisivat opinnäytteeni taiteellis-pedagogisena osiona. Kyseinen ryhmä koostui yhdestätoista tanssijasta, jotka opiskelivat tanssilukion toisella vuosikurssilla. Kurssi oli osa heidän valinnaisia opintojaan.

Sibeliuksen lukiossa on tarjolla yleissivistykseen tähtäävän lukio-opetuksen lisäksi valtakunnallisen koulutuksen erityistehtävän alla laadukasta musiikin ja tanssin opetusta. Tanssilinjalle päästään vain pääsykokeen kautta ja opiskelijavalinnassa otetaan huomioon sekä hakijan koulumenestys että harrastaneisuus tanssin parissa. (Helsinki, 1.3.2022.) Täten erityislukioon valitut oppilaat ovat yleensä edistyneitä ja motivoituneita tanssin harrastajia. Osalla on toiveissa jatko-opinnot ja ammattilaisuus tanssin parissa.

Koska olen aiemmin työskennellyt samankaltaisessa taidelukiossa, Vantaalla sijaitsevassa Vaskivuoren lukiossa, seitsemän lukukauden ajan minulla oli vahvat ennakkokäsitykset siitä, millaiseen ympäristöön työni sijoittuisi. Opetuskokemukseni perusteella oletin kohtaavani paljon innokkuutta sekoitettuna ikään kuuluvaan epävarmuuden ja itsensä etsimisen sekamelskaan. Aavistelin kohtaavani paljon taitoa, ideoita, erilaisia persoonallisuuksia ja elämänvaiheita. Odotukseni osuivat pitkälti oikeaan, vaikkakin sain matkan varrella päivityksiä lukioikäisten nuorten tämänhetkisestä todellisuudesta. Näistä kerron lisää esimerkiksi luvuissa 4.1, 4.2. ja 4.3.

4.1 Avarakatseinen aloitus

Minulle oli tärkeää kertoa työryhmälle heti aloittaessa, millaisesta produktiosta on kyse. Huomaan työpäiväkirjaa lukiessani miettineeni hyvin tarkkaan, mitä aion sanoa lokakuun ensimmäinen päivä pidetyssä aloitustapaamisessa. Tekstistä ja valmistautumisen määrästä huokuu jännitys sekä uutta ryhmää että tekemisen tapaa

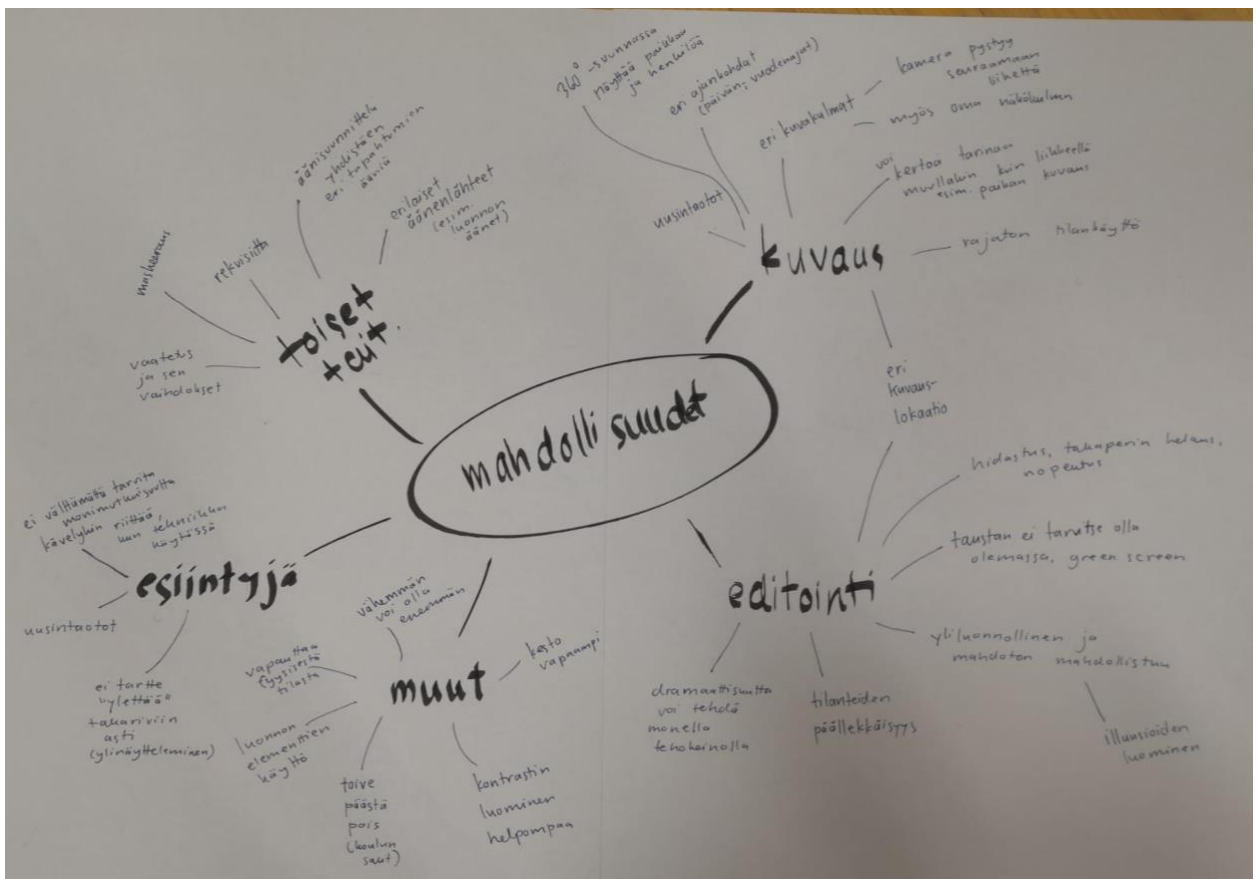
kohtaan. Merkinnöissäni korostuvat yhteistyöstä puhuminen ja mahdollisuus osallistua teoksen luomisprosessiin niin paljon kuin haluaa. Olen pyrkinyt korostamaan osallistujien omaa taiteilijuutta muun muassa kertomalla, että heidän ideansa otetaan tässä työssä yhtä vakavasti, kun minunkin ideani. (Työpäiväkirjamerkintä 30.9.2021.)

Pyrin täyteen avoimuuteen siinä, etten ole kokenut tanssielokuvan tekijä. Kerroin työryhmälle heti, että minulla on kokemusta tanssielokuvan tekemisestä ainoastaan omien kokeilujen ja yhden avoimen yliopiston kurssin verran. Prosessin alussa minulle oli oleellista käyttää tunteista aikaa siihen, että tutustuisimme yhdessä tanssielokuvaan taiteenlajina. Jotta he pystyisivät ideoimaan kohti yhteistä teosta, olisi hyvä tietää sekä mahdollisuuksista että rajoituksista, joita kyseinen taiteenlaji pitää sisällään. Tutustumisvaiheessa annoin erilaisia tehtävänantoja, kuten esimerkiksi pareittain inspiroivia tanssivideoiden etsimisen internetistä, kuvaamisharjoitteita eri kuvakokoja ja kuvakulmia hyödyntäen, valmiista teoksesta oman tulkinnan kuvaamisen ja liikkuvan kuvaamisen harjoitteita.

Edellytyksenä työskentelyn sujuvuudelle oli se, että jokaisella osallistujalla oli käytössään kamerapuhelin, jossa on tallennustilaa harjoitusvideoita varten. Kyseisen ryhmän kanssa kaikilla oli tämä tekninen mahdollisuus käytettävissään, joka mahdollisesti kertoo meille lukioikäisten nuorten todellisuudesta sen, että kamerallisen älypuhelimien omistaminen on välttämättömyys. Toinen tekninen aspekti, joka muodostui alusta lähtien prosessin kannalta tärkeäksi, oli kurssia varten luotu Whatsapp-ryhmä, jonne jokainen tunnilla tehty tehtävä palautettiin. Whatsapp-ryhmällä oli merkitystä sekä tanssielokuvaformaatin opettamisen sujuvoittamiseksi että työryhmään tutustumisen kannalta. Ryhmään pystyi mutkattomasti palauttamaan niin videoita, kuvia, linkkejä muiden teoksiin sekä kommentoimaan näitä matalalla kynnyksellä.

Kurssin alkuun kuului myös Amos Rexissä vierailu, jossa työryhmä pääsi yhdessä tutustumaan videotaiteilija Bill Violan "Inner Journey" näyttelyyn. Koin tämän merkitykselliseksi, jotta käsitys videosta taidemuotona laajenisi. Kyseisellä ikäluokalla on esteetön pääsy Youtuben, Vimeon ja Instagramin tapaisten alustojen tarjontaan, joten

halusin tarjota Violan näyttelyn kaltaisen kokemuksen, jossa videoiden asettelu tilaan, suuret ruudut, äänisuunnittelu ja muut näyttelyn tarjoamat ulottuvuudet tuovat esiin videotaiteesta. Päästäksemme kunnolla kiinni tanssielokuvan potentiaaliin, pyysin eräällä alkuvaiheen tunnilla osallistujia keskustelemaan pienryhmissä tämän taidemuodon tarjoamista mahdollisuuksista. Tehtävänä oli miettiä esimerkiksi mitä voimme tehdä videoteoksen kautta, mikä olisi mahdotonta lavalla. Pienryhmien jakaessa ajatuksiaan koko ryhmälle, kirjasin ylös heidän ajatuksiaan alla olevaan mindmappiin. Koin tämän toimivaksi työtavaksi, koska se avulla pystyimme yhdessä selkeyttämään alkanutta taiteellista prosessia ja osallistavan pedagogiikan hengessä luomaan opetustilanteen tietoa yhdessä.

Harjoituksissa tehty mind-map tanssielokuvan mahdollisuuksista.

Whatsappin täytyessä kuvausharjoitteista huomasin nuorten tekijöiden osaamisen olevan vieläkin laajempaa mitä olin ennalta aavistanut. Ymmärrys tehtävänantoja

kohtaan oli mutkatonta ja tehtäviin lähtö heittäytyvää, joka itselle myös vahvisti olettamusta siitä, että kameratyöskentely on tälle ryhmälle tuttua.

Opiskelijat lähettivät whatsappiin aivan valtavan hienoja videoita, jotka ylittivät mun jo valmiiksi korkeat odotukset täysin. Pyysin 10-20 sek ja sain takaisin esimerkiksi 6 min valmiiksi editoidun videon ja monta muuta lyhyempää kokeilua. Siis aivan puulla päähän lyöty olo ja miten onnekasta! Ja myöskin sellainen fiilis, että HAHAHA mä tiesin tän! Mä tiesin että nuorista irtoaa ihan vaikka mitä. JES! (Työpäiväkirja 12.10.21)

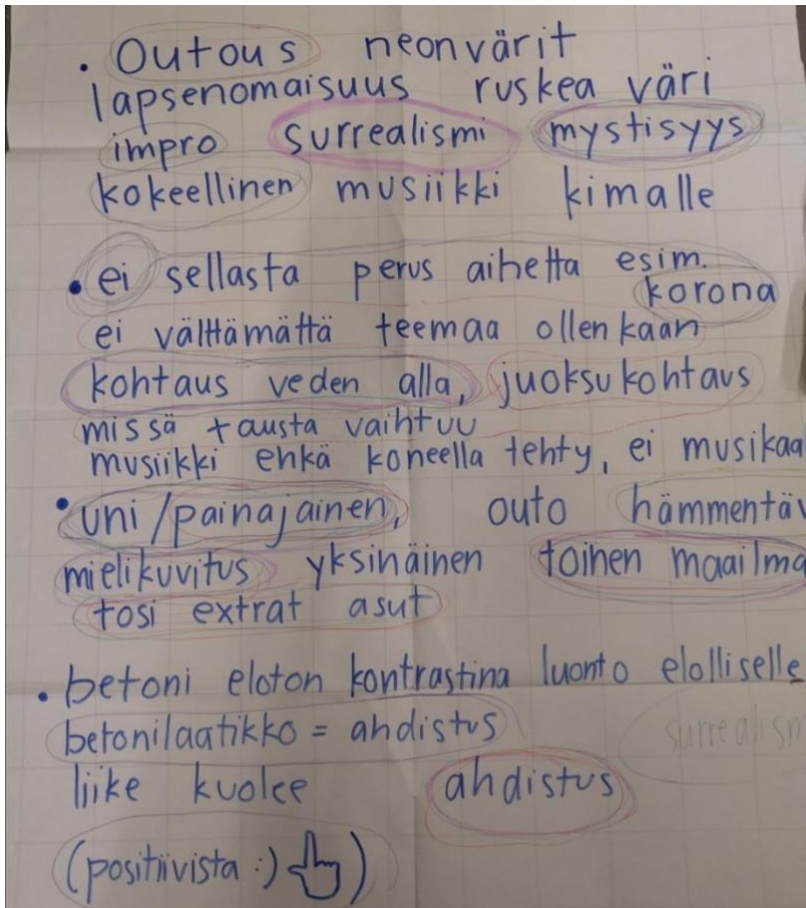
Alusta lähtien oli selkeää, että kollektiivisen työskentelyn erityispiirteet eivät olleet ryhmälle tuttuja. Ensimmäisessä kokoontumisessa vain yksi nuori kertoi yhden hänen opettajistaan teettävän tämän tyyppisiä harjoituksia, muuten kokemuspohjaa jaetun tekijyyden prosesseista ei ollut. Tämän pohjalta olisikin ehkä ollut hyödyllistä keskittyä enemmän alkukurssista kollektiivisen työskentelyn perusteiden opettamiseen, kuin tanssielokuvan perusteiden. Huomaan jälkikäteen pitäneeni monia asioita itsestään selvyutenä, jotka olisivat vaatineet selkeää läpikäymistä ja keskustelemista, esimerkiksi poissaolojen näkökulmasta. Esimerkiksi ihmettelen nyt, miksi emme kirjanneet ylös ryhmän pelisääntöjä? Miten toimitaan tunneilla, mitä tehdään, jos ei pääse paikalle, miten toimitaan erimielisyyksien tullessa vastaan? Jälkiviisaana mietin, että tässä olisi ollut samalla mahdollisuus valottaa sitä, miten kollektiivinen teokseen tähtäävä työskentely poikkeaa esimerkiksi harrastustunneista ja samalla luoda ymmärrystä siitä, mitä keneltäkin oletetaan. Kyseinen vuosikurssi on opiskellut lukiossa vain ja ainoastaan koronapandemian alla. Tämä on tarkoittanut sitä, että produktiivista työskentelyä ei ole ollut tai jos sellaiseen on päästy, ne ovat herkästi peruuntuneet tai yksittäisen opiskelijan on täytynyt olla pois opetuksesta pienimminkin fyysisen oireen vuoksi. Läsnäolon ja yhdessäolon tärkeyttä ei olla täten päästy kokemaan. Koronapandemia on myös lisännyt opiskelijoiden henkistä kuormaa, jolloin vapaavalintaisiin taideproduktioihin osallistumisen saattaa olla liian kuluttava ajatus.

4.2 “Ois siistiä olla ilmassa” - oman teoksen hahmottuminen

Marraskuun ollessaan mähmäisimmillään ehdotin ryhmälle "Miljoonan dollarin budjetti"-tehtävää, jonka tarkoituksena oli vapauttaa mielikuvitusta liikkeelle, sillä ajatuksella, että meillä olisi loputtomat resurssit käytettävissämme. Parikeskustelut aiheesta johtivat yhteiseen keskusteluun, jonka pohjalta loimme kuvaus- ja matkasuunnitelman, joka alkaa avaruudesta, tippuu merenpohjaan, käy Lapissa revontulien aikaan, vie sademetsän kautta Balille erinäisten temppelirituaalien luokse. Kyseinen hilpeyttä ja innostusta aiheuttanut suunnitelma päästi luovuutta valloilleen sekä loi leikkisää tunnelmaa. Tämä tehtävä tuli todentaneeksi Lauri Rauhalan ajatusta siitä, miten jokainen on ainutlaatuinen yksilö, jolla on annettavaa prosessille (Anttila, 2017). Halu unelmoida ja toteuttaa itseään oli käsin kosketeltavaa. Kirjatessani suunnitelmaa ylös huomasin monissa ideoissa olevan suoran yhteyden luontoon, kuten toiveissa vedessä olemisesta, tulirituaalissa tai sademetsän keskellä kuvaamisesta. Toinen ääripää löytyi mahdollisimman pelkistetyn tilan toiveesta, puhuttiin betonineliöstä, jossa esimerkiksi liike ja puvut pääsisivät kunnolla esille. Yksittäiset lauseet kuten "*Ois siistiä olla ilmassa*", olivat tärkeitä villeimpienkin ideoiden huomioimiseen. Koin tämän kyseisen tehtävän tärkeänä käännekohtana prosessissa, koska ajatusten kääntynyt kohti meidän omaa teosta, edes haaveilun tasolla, innostuksen ja motivaation määrä nousi selkeästi. Tehtävä toimiva myös siitä näkökulmasta, ettei mikään tämän maailman realiteetti ollut estämässä mielikuvituksen juoksua.

Näiden innostuneiden ideoiden perusteella pyysin pienryhmiä vielä lähettämään Whatsappiin muutaman idean, jonka he halusivat toteuttaa tulevassa projektissa. Saamieni viestien perusteella pystyin kirjaamaan ylös yhdelle paperille ryhmän tämänhetkiset ideat, toiveet, kuvitelmat ja myös asiat, joita he eivät toivoisi toteutettavan tällä kertaa. Seuraavalla kerralla palasimme paperin pariin ja jokainen ympyröi ne asiat, jotka resonoiivat edelleen. Ne sanat mitkä ympyröitiin eniten, jäivät tulevan teoksemme kantaviksi teemoiksi; mystisyys, toinen maailma ja uni/painajainen. Keskustelussa nousi esiin myös se, että se mitä tarkoitettiin painajaisella, voi ollakin enemmän surrealismia ja todellisuuden venyttämistä.

Aihe-paperi, johon kaikki ideat kerättiin.

Koin kyseisen metodin toimivaksi sen vuoksi, että jokaisella on ollut mahdollisuus ilmaista omia ajatuksiaan, keskustella niistä, nähdä kaikkien ideat yhdessä sekä yhdessä tehdä valintoja siitä, mitkä aiheet kiinnostavat ryhmäläisiä eniten. Jos päätöksiä tehdään pelkästään keskustelujen pohjalta, usein äänekkäimpien ideat tulevat esille, joten kirjoittaminen ja uudelleen valitseminen tuntuivat lisäävän hieman tasavertaisuutta päätöksentekoprosessissa. Yhdistän tämän yhtäläisen osallistumisen ajatukseen, joka on yksi yhteistoiminnallisen oppimisen periaatteista. Tämä edellyttää Kaganin ja Kaganin mukaan opettajalta harjoitusmuotojen valitsemista, jotka sekä antavat kaikille mahdollisuuden toimintaan, että varmistavat jokaiselle oma vuoronsa. (Kagan & Kagan, 2002, 41) Tämä työtapa antoi myös osallistujille mahdollisuuden harkita kertaalleen omaa ideaansa, punnita toisten antamia ehdotuksia ja tehdä huomioita siitä, mihin suuntaan ryhmän kiinnostus on liikkumassa.

Tässä vaiheessa prosessia harjoittelimme koreografian pätkän, jonka olin luonut inspiroituneena ryhmän lähettämistä aihe- pohdinnoista. Tätä materiaalia käytettiin kuvaustehtävien materiaalina, jossa tarkoituksena oli harjoitella liikkuvaa kuvausta ja tuoda erilaisia näkökulmia tanssisarjan katsomiseen. Pohdin ensin, sotiiko minun luomani materiaalin opetteleminen kollektiivisen työskentelyn kanssa ja olenko lipsahtamassa kohti opettajajohtoisuutta tällä ratkaisulla? Ymmärsin kuitenkin, että harjoituskertaan mahtuu vain rajallinen määrä harjoitteita. Tässä tapauksessa joko kollektiivinen materiaalin luominen tai minun etukäteen valmistama materiaali, jonka avulla ehditään myös kuvausharjoitteeseen. Totesin, että tässä vaiheessa prosessia on parempi, että on valmista tanssittavaa kuvattavaksi, jotta pysytään kiinni tanssielokuvan mahdollisuuksien opettelussa. Myös Jo Butterworth kertoo artikkelissaan, että eri koreografiset työskentelytavat usein limittyvät yhden projektin tai jopa yhden harjoituskerran sisällä. Hänen mukaansa prosessin eri vaiheet saattavat vaatia hyvin erilaisia lähestymistapoja, joten yksityiskohtainen työtavan seuraaminen ei ole tarpeen. (2004, 46.) Yhdessä tekemisen tunnetta pystyi kuitenkin edistämään pienilläkin asioilla, kuten sillä että ne, jotka ovat olleet paikalla opettavat sarjaa niille, jotka eivät olleet paikalla. Myös se, etten pyri ratkomaan kaikkia ongelmia, vaan otin ryhmän mukaan arkistenkin ongelmien ratkomiseen, kuten ryhmiin jakautuminen tai tilahaasteet.

Tärkeä askel kohti omaa teosta oli yhdessä tehty potentiaaliseen kuvauslokaatioon Kalliosaliin tutustuminen. Mielestäni kyseinen vierailu auttoi hahmottamaan taiteellisen prosessin vaiheita tuomalla työryhmän konkreettisesti keskustelemaan paikan käytön mahdollisuuksista ja rajoituksista. Paikan päällä tehtyjen kuvauskokeilujen jälkeen työryhmäläiset olivat valmiimpia kysymään kysymyksiä ja osallistuivat aktiivisemmin tekemiseen. Vierailun aikana käytin ensimmäistä kertaa tanssijoista sanaa työryhmäläinen esitellessäni heitä Kalliosalin henkilökunnalle. Havaitsin tässä selkeän eron esimerkiksi nuoret, lukiolaiset, nuoriso sanoihin, jotka voisivat mahdollisesti osoittaa heille vähempää asemaa ryhmässä verrattuna aikuisiin.

4.2.1 “Ei mua haittais olla yksin kameran edessä” - työryhmäläisten toiveet

Koen itse, että tämän vaiheen tärkeimmäksi yhdessä tekemisen tavaksi muodostui työryhmä- ja esiintymistoiveiden kerääminen. Työryhmätoiveiden avulla kartoitin haluja osallistua teoksen luomisprosessiin muutenkin kuin tanssijana. Tällä tarkoitan esimerkiksi puvustukseen, maskeeraukseen, kuvaukseen tai editointiin osallistumista. Pyrin tekemään selväksi, että lopullinen vastuu teoksen loppuun viemisestä on minulla, minkä toivoin lisäävän osallistumisintoa ja vähentävän pelkoa liian vastuullisesta tehtävästä. Esiintymistoiveiden keräämisellä pyrin antamaan mahdollisuuden toivoa esimerkiksi solistista hetkeä teoksessa tai ilmaista halunsa olla vain ryhmäkohtauksissa mukana. Tässä tavoitteenani on rikkoa yleistä asetelmaa, jossa opettaja päättää kuka tekee ja mitä, vaan asettaa tanssijat itse aktiiviseksi oman roolinsa muodostumisessa.

Koin tärkeäksi ne lyhyet haastatteluhetket, jossa keskustelin jokaisen työryhmäläisen kanssa kahden kesken edellä mainituista toiveista. Tällöin minulla oli sekä mahdollisuus tutustua yksilöihin paremmin, että kaivautua hieman syvemmälle “kaikki käy”-vastausten alle. Usein lisäkysymykset, kuten “Haittaisiko sinua lähteä ulos kuvaamaan?”, “Innostaako jokin asia tanssimisen lisäksi?”, “Miltä tuntuisi olla yksin kameran edessä?” paljastivat esimerkiksi toiveen soolosta, jonka suoraan sanominen saattoi olla haastavaa. Mielestäni useista toiveista paistoi innostus projektia kohtaan ja heittäytyvä asenne uuden äärellä. Itselleni kirkastuikin tässä se, miksi olen lähtenyt kokeilemaan tällaista työtapa ja mitä hienouksia se voi pitää sisällään. Ennen kaikkea tämä työtapa antaa mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa. Se, että osallistuja voi oman motivaation pohjalta ilmaista kiinnostuksen kohteensa ja osallistumisen tapansa voi parhaimmillaan kannustaa itsenäiseen ajatteluun, herätellä luovuutta sekä tukea taiteilijaksi kasvamisessa. Samalla uskon kollektiivisen työskentelyn myös opettavan taiteellisen prosessin moninaisuutta ja sitä, miten montaa erilaisen ajattelun ja tekemisen tapaa sekä työroolia tarvitaan teoksen valmistumiseen.

Työryhmä- ja esitystoiveiden suhteen pyrittiin toteuttamaan mahdollisimman monia, mutta myös pysymään realistisena sen suhteen, kuinka paljon kukakin pystyy osallistumaan. Tässä suurena tukena oli tanssijoiden opettaja ja opetusharjoitteluni ohjaaja Leena Nordberg, joka tuntee heidät pidemmältä ajalta.

Hänellä oli myös tietoa siitä, ketä voisi tässä kohtaa elämää kannustaa soolohetki ja kenelle se voisi olla liikaa. Ketä voisi soolon sijasta kannustaa yhteistyön tekemiseen. Näitä tuulia olin jo haistellut aiemmin ryhmän kanssa ollessa, mutta se että Leenan kanssa pystyi näistä keskustelemaan, toi varmuutta omaan ajatukseen. (Työpäiväkirja 17.11.2021)

Leenan rooli tässä työssä laajentui yhteistoiminnallisuuden nimissä myös teoksen ideointiin osallistumiseksi ja varsinkin esityksen raameja luodessa koin, että teimme työtä perinteisen harjoittelija-ohjaaja -asetelman sijaan työparina. Esitystoiveiden, sekä aiempien aihe- ja miljoonabudjetti-ideointien perusteella pystyimme Leenan kanssa luomaan teokselle dramaturgisen kaaren, sekä jakamaan tanssijat eri kuvauslokaatioissa toimiviin pienryhmiin.

4.2.2 Haasteet ilmestyvät

Tässä vaiheessa prosessia minulla oli ensimmäistä kertaa vaikeuksia oleskella tuntemattoman äärellä. Olin ollut alussa hyvinkin innoissani suunnittelemattomuudesta ja luottanut prosessin liikkuvan omalla tahdillaan eteenpäin. Kuitenkin marraskuun tummetessa tuttu paineen tunne palasi ja halu tehdä päätöksiä nousi pintaan. Olin kirjoittanut eräässä potentiaalisessa kuvauslokaatioissa vierailun jälkeen työpäiväkirjaani *“Vaikuttaa siltä, että Kalliosali inspiroi. Itseä se ainakin inspiroisi se, että saatais kuvauspaikka päätettyä niin pystyis lukitseen asioita.”* (työpäiväkirja 15.11.2021.)

Tunnistan tästä sen moneen kertaan koetun kiireen tunnun, joka esitysten tekemiseen on aikaisemmassa työhistoriassani kuulunut. Omat työkokemukseni kulttuurituotannon puolella myös ohjaavat ajatteluni siihen suuntaan, että luovaan työhön heittäytyminen tuntuu jopa mahdottomalta käytännön asioiden ollessa ratkaisemattomina.

Tässä prosessin vaiheessa huomasin, että helposti yhteinen ideointi lipsahti “minä haluan” suuntaan. Välillä yhteisissä keskusteluissa täytyi muistuttaa työryhmäläisiä siitä,

että tämä on ryhmäprojekti ja se on eri asia kuin 11 ihmisen projekti. Kävin läpi sitä, että kollektiivinen ja ryhmä työskentely vaati sekä sitä että ehdottaa rohkeasti, mutta myös sitä, ettei kiinny omiin ehdotuksiinsa liikaa. Keskustelu oli innostunutta, mutta tarvitsi välillä rauhoittamista ja puheenvuorojen jakamista (työpäiväkirja 17.11.21). Yhdistän tämän tyyppiset tilanteet yhteistoiminnallisten taitojen opettamiseen, jossa tärkeänä nähdään sosiaalisten taitojen oppiminen ja hallinta. Vuorovaikutukseen perustuvassa työtavassa on tärkeää, että osallistujat oppivat omien ajatusten jakamisen lisäksi myös kuuntelemaan toinen toisiaan. Tärkeää on opettaa myös keskinäistä kunnioitusta ja arvostusta (Hellström, 2015, 95). Koen, että opettajan on kuunneltava ryhmää erityisen tarkasti, jotta osaa puuttua tilanteisiin, joissa jonkun tai joidenkin henkilökohtainen tahto pääsee viemään tilaa ryhmältä. Välillä on tärkeä kysyä, ovatko muut samaa mieltä tai ohjata puheenvuoro sinne, missä sitä ei ole pitkään aikaan otettu.

Yhteistoiminnallisen oppimisen käsikirjan luvun ”Yhteistoiminnallinen ongelmaratkaisu” kirjoittajat David W. Johnson ja Roger T. Johnson myös muistuttavat, että yhteistyö tuo mukanaan aina ristiriitoja. Heidän mukaansa erimielisyydet ovat jopa toivottavia, koska ne johtavat oman mielipiteen tarkempaan perusteluun ja eri näkemysten vertailuihin. Näiden kautta voidaan hakea yhteistä rakentavaa ratkaisua. Kirjoittajat myös muistuttavat, että kiivaasti keskusteluihin osallistuminen useimmiten merkitsee välittämistä yhteisestä toiminnasta. (Johnson & Johnson, 2002, 119-122.) Näin kiihkeimmissäkin keskusteluissa ensisijaisesti positiivisen, teoksen rakentumista tärkeänä pitävä sävyn. Useita ideoita kuullessa oli myös mahdollista ryhmänä etsiä näiden yhtymäpintoja ja jalostaa ajatuksia yhdessä kohti käytäntöä.

4.3 ”Mystinen, surrealistinen, toinen maailma” - teoksen rakentamisen vaihe

Selkeä siirtymä yleisestä kokeilusta kohti meidän omaa teosta tapahtui perjantaiamuna 19.11.21, kun istuimme koko työryhmän kanssa Sibelius-lukion tanssisalin lattialla ja joimme kahvia ja teetä. Silloin esittelimme Leenan Nordbergin kanssa työryhmän toiveiden ja ideoiden perusteella luodun dramaturgisen rakenteen, teoksen pienryhmät sekä työryhmäroolit. Keskustelimme jälkepäin Leenan kanssa,

että vaikka meidän ehdotuksemme oli lähtöisin ja muokattu työryhmän ideoista, tuntui silti diktaattorimaiselta sanoa, että tätä ehdotamme. Tuntui haastavalta kertoa, että tähän me päädyttiin ja näin me jatkossa tehdään, ihan niin kuin se sotisi kollektiivista työskentelyä vastaan. Luulen, että tämä oli ensimmäinen kerta projektissa, kun tehtiin selkeä ja iso päätös siitä mihin suuntaan meidän tuleva teoksemme lähtee suuntautumaan. Tämä aiheutti ristiriitaisia tunteita siitä, ovatko meidän kahden tekemät päätökset enää linjassa yhdessä tekemisen eetoksen kanssa? Johtuen tästä hankauksen tunteesta pyysin työryhmältä kommentteja ja mietteitä siitä, mitä ideamme herättää. Kyseessä oli perjantai aamu noin klo 8.30, joten paljoo nyökkäyksien ja peukun näyttöä enempiä ei irronnut, mutta tässä kohtaa se sai toimia riittävänä hyväksynnän merkinä.

Esittelemämme dramaturginen ja teemallinen idea teokselle linkittyi valittujen sanojen “mystisyys, toinen maailma ja surrealismi” ympärille. Teos alkaisi näyttämällä yksittäisiä ihmisiä eri tiloissa, jotka edustavat alitajunnan eri osia. Jokainen tila erottuisi selkeästi omanaan, niin ympäristöltään kuin liikkeelliseltä ilmaisultaan. Tunnelmassa pyrittäisiin mystisyyteen ja siihen, ettei katsojalle liikaa selitetä keitä nämä ovat ja miksi he ovat valituissa paikoissa. Koska luonto on ollut läsnä keskusteluissa, jakautumista paikkoihin lähdettiin miettimään luonnon elementtien perusteella. Pienryhmäkuvausten teemoiksi valikoituivat vesi, tuli, maa, metsä, ilma ja lento. Jokaisella pienryhmällä oli mahdollisuus itse ideoida, kuinka kyseistä teemaa lähdetään toteuttamaan. Pian meillä olikin suunnitelmissa mennä Mustikkamaalle, sirkuskouluun roikkumaan vaijereissa, kelluntatankkiin ja Teakin kattoterassille tuntemaan tuulen virtaus hiuksissa. Näissä etkoiksi kutsutuissa kohtauksissa tapahtuu muutos, joka alkaa viemään tanssijoita kohti yhteistä tilaa, eli Kalliosalia. Näissä siirtymissä oli tarkoituksena käyttää hyväkseen videoeditoinnin mahdollisuuksia, esimerkiksi lopettamalla lentokohtaus siihen, että tanssija tippuu suoraan Kalliosaliin. Yhteisessä tilassa tapahtuisi yhteisen rytmin etsimistä, toisiinsa tukemista sekä yhteistä liikemateriaalia. Muistiinpanoissa lukee ympyröitynä lause “kaikki kummajaiset saa täällä olla ja bilettää”. Minulle oli tärkeää, että suunnitelmassa on tarpeeksi väljyyttä, jotta jatkoideoinnille olisi tilaa, mutta myös selkeä rakenne, johon koko työryhmä voi tukeutua.

4.3.1 Teoksen yhteinen luomisprosessi

Yhteisillä harjoituskerroilla jatkoimme yhdessä sovittujen teemojen parissa, esimerkiksi luoden pienryhmissä liikefraaseja. Jatkoimme minun tuoman liikemateriaalin harjoittelua, sekä kuvasimme siitä erilaisia kokeiluvideoita. Nämä kyseiset kokeilut toimivat myöhemmin osana kuvaussuunnitelman luomista, koska valitsin sekä kuvakulmia että liikkuvan kuvan keinoja työryhmäläisten lähettämistä videoista.

Aiemmin mainitut haasteet ryhmäläisten poissaolojen kanssa tulivat esiin uudestaan. Tarkastellessa läsnäolollista huomasi, ettei ryhmä ole ollut yhdelläkään kerralla kokonaisuudessaan paikalla. Tämä oli aiheuttanut työsuunnitelman hidastumista, koska monesti kertosimme asioita, jotka toivoin jo olevan käsiteltyjä. Tilanteessa ei toki ollut muuta vaihtoehtoa, kuin jatkaa teoksen edistämistä paikalla olevien kanssa. Eräälle kerralle paikalle saapui kolme työryhmäläistä, joten päätimme siinä hetkessä, että he saavat aloittaa kohtauksen, jossa tanssijat yksi kerrallaan saapuisivat Kalliosalin tilaan. Tällä tavalla käytäntö puuttui taiteellisiin ratkaisuihin. Vaikka kuinka yritin pysyä avoimena ja työskennellä sen kanssa mitä on, olin hämmentynyt poissaolojen määrästä. Aikaisempien opetuskokemusteni perusteella odotin erilaista sitoutumisen tasoa. Keskustelimme ryhmän opettajan Leena Nordbergin kanssa siitä, onko koronapandemian tuomien peruutusten ja poikkeuksien lisäksi tämän projektin kollektiivisessa työskentelyssä tai meidän ohjaustavassamme jotain sellaista, joka viestittää osallistujille, ettei paikan päällä ole niin välttämätöntä kuin millaiseksi me sen koemme? On mahdollista, että me ammattilaisena näemme tämän projektin liippaavan läheltä työelämää ja oletamme ammattimaista otetta nuorilta, jotka eivät syystä tai toisesta näe tilannetta samalla tavalla. Puhuimme myös siitä, onko sallivan ilmapiirin luominen aiheuttanut myös illuusion siitä, että jopa läsnäolo tunneilla on vapaavalintaista? Itse koin tilanteen niin, että yhdessä ryhmän kanssa tehtävän teokseen osallistuminen vaatii entistäkin vahvempaa sitoutumista yhteisiin aikatauluihin sekä yhteiseen päämäärään. Päädyimme loppujen lopuksi lisäämään yhden harjoituksen, joita perustelimme sillä, että ryhmäteoksessa ryhmän on oltava yhdessä paikalla ennen

kuvauksia, jotta yksilöllisen osaamisen lisäksi ryhmä osaa toimia yhteen kuvaustilanteessa.

Tässä kohti prosessia oli myös tullut selväksi, että projektille varattu työmäärä ei riittäisi alkuunkaan, vaan yhden lukion kurssin työtunnit kuluisivat pelkästään yhteisiin harjoituksiin. Sovittujen harjoitusten ulkopuolella aikaa kului kuvauksiin sekä erinäisten työryhmien kanssa käytäviin kokouksiin. Jokainen opiskelija teki niin sanotusti ylitöitä pienryhmäkuvauksen ja koko ryhmän kuvausten verran, sekä mahdollisesti osallistuessaan esimerkiksi puvustuksen suunnitteluun. Koska itse olin paikalla kaikissa kuvauksissa ja työryhmissä, oma työmääräni venyi noin kahden kurssin mittaiseksi, joka on hyvä ottaa huomioon, jos jatkossa suunnittelee vastaavanlaisia projekteja. Huomaisin myös, että välillä työryhmäläisillä oli epäselvyyksiä siitä, milloin harjoituksia on, vaikka aikataulu oli jaettu jo ennen ensimmäistä tapaamista. Sitoutumisen haasteista puhuttaessa täytyy myös pitää mielessä, että tämä projekti on osallistujilleen vain yksi monien joukossa. He opiskelevat yhtä aikaa lukiossa sekä harrastavat iltaisin tanssia kunnianhimoisesti. Tämän lisäksi osa opettaa jo tanssia tai muuten käy töissä opintojensa ohessa. Tällaiset asiat unohtuvat usein itseltä silloin kun itse tekee kyseistä projektia täysipäiväisesti ja lähes täysipäiväisesti.

4.3.2 Teoksen työryhmät ja pienryhmät

Työryhmäläisten toiveiden mukaisesti perustimme neljä työryhmää, joiden aiheina oli puvustus, editointi, ohjaus ja kuvakäsikirjoitus. Näistä kaksi jälkimmäistä käsittivät yhden kohtauksen ohjausta tai käsikirjoitusta, jotta työmäärä pysyisi kohtuullisena.

Myöhemmin perustimme vielä maskeerausryhmän, joka huomattiin tarpeelliseksi siinä vaiheessa, kun puvustuksen suunnat alkoivat selkeytyä. Jokaiselle työryhmälle sekä jokaiselle kuvauspienryhmälle luotiin oma Whatsapp-ryhmä, jotta kommunikointi olisi helpompaa. Koska pienryhmäkuvaukset eri lokaatioissa eivät mahtuneet etukäteen sovittuun harjoitusaikatauluun, ajankohdista ja muista käytännön asioista sopimiseen käytettiin aikaa sekä tunneilla että niiden ulkopuolella.

Koin, että työryhmäläiset sitoutuvat hyvin tehtäviinsä ja osallistuivat luovaan prosessiin silloin kun heiltä sitä pyydettiin. Itsellä oli haasteita sen kanssa, kuinka paljon itse osallistun prosessiin. Samalla kun halusin olla osa kyseistä ryhmää, en halunnut sanoa omia mielteitani liian vahvasti, ettei opettajan tai aikuisen auktoriteetin takia mielipiteeni paina liikaa. Samaan aikaan oli haastavaa olla sanomatta mitään, jos esimerkiksi ehdotetaan sellaista, jonka tietää kokemuksen syvällä rintaäänellä käytännössä toimimattomaksi. Tilannekohtaisesti pyrin navigoimaan erilaisten vaikuttamisen roolien välillä. Jo Butterworthin didaktis-demokraattisen mallin mukaisesti prosessikeskeisissä työtavoissa koreografin roolit voivat olla ohjaaja, prosessin edistäjä tai työtoveri (Törmi, 2016, 190). Huomatessani itsessäni tarvetta puuttua prosessin kulkuun, pystyin kuitenkin ajattelemaan toimintaani opastavana tai johdattavana. Koska kyseessä on lukioikäisistä koostuva ryhmä, pidän työtoveriuuden kaltaista tasa-arvoisuutta miltei mahdottomana saavuttaa.

Työryhmien päätöksenteko oli huomattavasti hitaampaa kuin se, että olisin itsevaltiaana tehnyt kaiken tai vaihtoehtoisesti käytössä olisi ollut esimerkiksi ammattipuvustaja. Esimerkiksi puvustusryhmä pyrki tekemään päätöksiä yhdessä tai ainakin enemmistön äänellä, jonka jälkeen ehdotukset vietiin tanssijoille sovitettavaksi, joiden mielipiteiden perusteella haettiin uusia vaihtoehtoja ja tehtiin uusia sovituksia. Hitaudestaan huolimatta koen työryhmät ja keskustelevan otteen toimivaksi ratkaisuksi, koska se mielestäni aktivoi kaikkia työryhmän jäseniä miettimään, sen sijaan että passiivisesti odottaisi jonkun ratkaisevan asiat heidän puolestaan.

Olin iloinen siitä, että he sanoivat mielteitensä ja niin päästiin taas uudestaan miettimään puvustusta. He sanoivat asiat mielestäni rakentavasti ja ehdottivat tilalle jotain muuta. Antoivat esimerkiksi timanteilla koristellun hanskan ja kysyivät, että voisiko meillä olla enemmän tätä värimaailmaa. (Työpäiväkirja 25.11.21)

4.3.3 Ajasta ja sen venymisestä

Jokaisen esityksen rakentamiseen kuuluu taiteellis-pedagogisen työskentelyn lisäksi myös tuotannollisia toimia. Useissa konteksteissa ne jäävät tanssinopettajan tai tämän projektin tapauksessa työryhmän johtajan, eli minun, tehtäväkseni. *Häiveen* kohdalla tällaisia töitä ovat esimerkiksi tilavarausten tekeminen, teknisten tietojen pyytäminen, kuvauslupien ja tiedotteiden kirjoittaminen sekä erinäisten hankintojen tekeminen.

Vaikka koen pienissä työryhmissä työskentelyn hedelmälliseksi ja koen, että se osallistaa hienosti taiteelliseen prosessiin, se ei poista omaa tuotannollista vastuutani työryhmän johtajana. Jos ideoidaan yhdessä paljettivaatteet, kuka ne käy ostamassa? Jos halutaan lentokuvaus, kuka ottaa yhteyttä sirkuskouluihin? Tässä kohtaa olen ratkaissut tekemällä itse tämän kaiken, koska olen pyrkinyt olemaan varovainen sen kanssa, ettei projektista tulisi liian kuormittava tanssijoille, erityisesti kun osa kuvauspäivistä siirtyivät jo sovittujen aikataulujen ulkopuolelle. Samalla kuitenkin mietin omaa kuormitustani ja sitä, miten paljon sovittujen tuntien ulkopuolista työtä projekti aiheuttaa minulle.

On ollut tosi hyödyllistä, että on ollut työryhmät, mutta kun työskentelee nuorten kanssa, ei voi sysätä tekemisiään heille... Nuoret ei ensinnäkään saa palkkaa, he on sun työryhmän jäseniä erilaila. Heiltä ei voi vaatia läheskään sitä, mitä voi vaatia esimerkiksi työryhmältä, jossa kaikki ovat palkattuja tekemään.
(Työpäiväkirja 1.12.2021)

Tässä kohtaa huomaan sen pohtineeni, mikä on opiskelijan tehtävä ja mikä on opettajan vastuu tämänkaltaisessa projektissa. Minulle korostui, että viimekädessä vastuu on minulla, jo pelkästään minulla olevan roolin vuoksi, eikä työryhmälähtöinen työskentely välttämättä vähennä ryhmän johtajan työtaakkaa.

Nuorten kanssa työskennellessä yhteinen käytössä oleva aika on aina rajallisempi, kuin esimerkiksi ammattilaisproduktioissa, joka on omiaan jättämään paljon tehtävää sen ulkopuolelle. Huomaan, että työryhmälähtöinen, kollektiivinen työskentely vaatisi huomattavasti enemmän aikaa kuin mitä meillä on käytettävissämme. Luultavasti tämä

aikapaine liittyy myös siihen, että tekemämme teos on tutun lavatilan sijaan videomuodossa. Koska minulla ei ole paljoa kokemusta kyseisestä taiteen tyyllilajista, minulle ei ole kertynyt käytännön tekemisen kautta samaa luottamusta lopputuloksen valmistumisesta kuin teatteritilaan tehtävästä esityksestä mahdollisesti olisi. Työpäiväkirjaan olen kirjoittanut 1.12. että asioiden ratkeamattomuus stressaa kovasti ja haluisin että asiat olisivat jo selvempiä. Huomioita tämän työn kipukohdista:

Juuri nyt tässä kohtaa tätä prosessia kun on opetettu suurin osa ja mennään kohti sitä esitystä, nyt tanssivideota. Tässä kohti sillä itellä ne huonot fiilikset ja pelot on kaikista isoimpana.. En tiedä käykö kaikki taiteellisissa prosesseissa läpi. Itsellä se menee niin syvälle pelkoon siitä, että en osaa, en riitä. Eniten tulee se itsensä syyllistämisen olo, että mun ois pitänyt. (Työpäiväkirja 1.12.2021)

Kyseissä merkinnässä korostuu riittämättömyyden tunteesta ja erinäiset itsesyytökset. Selkeästi tuntemattoman äärellä oleilu ei enää inspiroitunut, vaan ajatukseni kiersivät kehää, jossa minulla olisi pitänyt olla paremmat tiedot, valmiudet ja taidot ennen kuin lähdin tähän projektiin. Vaikka olin ollut alusta lähtien avoin suppeasta kokemuksestani tanssielokuvan parissa, jostain syystä stressitason noustessa aloin vaatia itseltäni ammattilaisen osaamista.

4.4 “Uu kato miten hienot on nää pelkät silmät” - kuvaukset

Kuvaukset ajoittuivat joulukuulle 2021 ja tammikuulle 2022. Jokaiselle pienryhmälle oli varattu kuvausaikaa suurin piirtein kolmen tunnin verran. Kuvauspaikoiksi olivat löytyneet Mustikkamaa (Maa- ja Metsä-kohtaukset), Espoon Teatteri- ja Sirkuskoulu Esko (Lento-kohtaus), Kellumo Kampissa (Vesi-kohtaus), Kuvataideakatemian Myllyrakennuksen kattoterassi Sörnäisissä (Ilma-kohtaus) sekä koko ryhmän kuvauspaikkana toimi Kalliosali nimensä mukaan Kalliossa. Kalliosalin suuren salin lisäksi käytössämme oli eteisaulan punainen huone, jossa pystyimme kuvaamaan Tuli-kohtauksen.

4.4.1 Prosessin huippuhetkiä - pienryhmäkuvaukset

Pienryhmien kanssa tehdyt kuvauspäivät ympäri Helsinkiä olivat ehdottomasti tämän prosessin huippuhetkiä! Jokaisessa kuvauslokaatiossa oltiin korkeintaan neljän hengen porukalla, joten jokaisen mielipide pääsi mutkattomasti esille ja pienen ryhmän kanssa neuvottelut ja päätöksenteko oli vaivatonta. Kuvaaminen ja videolle esiintyminen ei ollut kaikille tuttua, mutta jännityksen sijaan havaitsin paljon innostuneisuutta uuden asian äärellä olemisesta. Itsellä oli vilpittömän hauskaa ja työryhmäläiset näyttivät nauttivan!

Jokainen kuvaus sessio alkoi paikkaan tutustumisella ja sen mahdollisuuksien kartoittamisella. Kaikki lokaatiot olivat kaikille osallistujille uusia tai korkeintaan kertaalleen vierailtuja, joten oli oleellista testailla, ehdottaa, tarkistaa ja kokeilla uudestaan. Ennakkoon oli päätetty esimerkiksi millainen liike voisi sopia paikkaan ja yhteen kuvaukseen oli luotu valmista liikemateriaalia, mutta muuten kuvauksiin lähdettiin improvisoinnin ja kokeilujen voimin kohti tuntematonta. Koska liike oli improvisaatiopainotteista, ei ollut myöskään painetta saada tiettyä materiaalia nauhoitettua, vaan kokeiluissa pystyi olemaan luovempi ja ehkä tätä kautta myös sallivampi. Olimme onnistuneet valitsemaan hienoja kohteita ja erityisesti luontoon liittyvissä kuvauspaikoissa toimivaa materiaalia oli helppo saada. Vesi, metsä ja muut ulkona sijaitsevat lokaatiot antoivat mahdollisuuden loputtomalle ihmettelylle ja huomasin luonnon toimivan liikkeen taustana joka kerta.

Pienryhmäkuvauksissa oli niin sanotusti hyvä tekemisen meininki. Koin, että jokaisen pienryhmän kanssa oli aikaa keskustella ja kuulla, mitä ajatuksia heille herää annetusta tilasta. Itselle tuli vahvasti tunne, että kohtauksia tehdään yhdessä. Tämä saattoi johtua siitä, että usein oli mahdollisuus tallentaa kokeiluvideo, katsoa se yhdessä ja sen jälkeen päättää yhdessä, mitä kannattaa kehittää vai toimiiko jokin idea ollenkaan. Myös yhteinen innostus onnistuneen otoksen äärellä oli tärkeää, "Uu kato miten hienot on nää pelkät silmät" -tyyppiset kommentit jäivät vahvasti mieleen. Kaiken kaikkiaan

tunsin, että yhdessä tekemisen kautta he pystyvät osallistumaan kuvauksiin taiteilijoina, eikä vain toteuttamaan minun visioitani.

Kuvauksissa oli paljon ryhmää tiivistäviä asioita, jotka tulivat usein mainituksi kyselyssä, jonka teetin ryhmälle prosessin lopussa. Kerron tästä enemmän kuvussa 5, jossa avaan kyselyn vastauksia.

4.4.2 Koko ryhmän kanssa Kalliosalilla

Tammikuun alussa kokoonnuimme kahdeksi päiväksi Kalliosalille koko työryhmän voimin kuvaamaan teoksen ryhmäkohtaukset. Kuvauspäivät olivat harjoituskertoja pidempiä sessioita, yhteensä viisi työtuntia kuvauspäivää kohden. Kalliosalin päiviin kuului kuvaamisen lisäksi myös harjoittelua, glittermeikkien tekoa, lounastelua sekä kuvakulmien ja valotilanteiden kokeiluja.

Ryhmäkuvauksista tärkeäksi opiksi nousi työtavan vaatima aika. Olin mielestäni tehnyt väljän aikataulun, joka kuitenkin osoittautui aivan liian hektiseksi. Ensinnäkin tilaan asettuminen vaatii oman aikansa, kun sekä tekijät että teknologia pitää saada kohdalleen ennen aloittamista. Jatkossa vastaavien projektien kohdalla varaisin vähintään yhden kokonaisen työpäivän pelkästään tilaan tutustumiseen, harjoitteluun, sekä valo- ja videoteknisten asioiden kokeiluun ja päättämiseen. Se sopisi myös paremmin yhteen kollektiivisen työtavan kanssa, jolloin aikaa olisi kokeilevaan ja ihmettelevään asenteeseen. Tässä projektissa kahteen päivään koitettiin mahduttaa kaikki, joka teki itselle kiireen tunnun ja kuvausaikataulu tuntui venyvän jatkuvasti hieman yli. Esimerkiksi heti ensimmäisen päivän aamuna huomasin, ettei Tuli-kohtausta voidakaan kuvata silloin kun se oli aikataulutettu, koska en ollut muistanut aikatauluttaa maskeerausaikaa sitä ennen. Onneksi työryhmäläiset pystyivät joustamaan ja kyseinen kuvaus siirrettiin viimeisen päivän loppuun. Tässä kohtaa kuitenkin jännittämään sitä, ettei oma kapasiteetti ehkä riitäkään sekä tuotannon, ohjauksen ja kuvauksen vaatimiin tarpeisiin. Työparin kaipuu alkoi nousemaan pintaan.

Minulle muutaman harmaan hiuksen aiheutti se, että videokuvaaja perui tulonsa viime hetkellä, vain kahta päivää ennen sovittuja kuvauksia. Tämä tarkoitti käytännön kannalta sitä, että sekä ohjasin että kuvasin Kalliosalin kuvaukset. Koska kumpikaan positio ei ole minulle tuttu, niiden tekeminen yhtä aikaa tuntui siltä, kun olisi heittänyt tikkaa silmät sidottuna. Erityisesti ensimmäinen kuvauspäivä tuntui haastavalta sen vuoksi, että aikapaineen vuoksi meillä ei ollut enää mahdollisuutta keskustella, heitellä ideoita tai muutenkaan tehdä yhdessä, vaan tilanteen sujuvuuden ja aikataulussa pysymisen kannalta oli välttämätöntä, että tein päätöksiä yksin ja niiden päätösten mukaan komensin ihmisiä paikoilleen. Tässä esiin nousi yksinäisyyttä, joka johtui pitkälti yksin vastuun kantamisesta asiasta, josta ei ole kokemuksen tuomaa varmuutta. Uskon tämän johtuvan pitkälti siitä, että lavateoksen sijaan kyseessä on itselle tuore taidemuoto. Tällöin tehdessäni yksin päätöksiä, ne tuntuivat välillä perustuvan enemmän arvaukseen kuin tietoon.

Yksinäisyyden tunteesta ja epävarmuudesta johtuva tunnelman muutos itsessä meni niin sanotusti omaan ytimeen. Tässä kohtaa nousi lisää "olisi pitänyt"- ajatuksia. Lohduttomilta tuntuivat tästä nousseet nolouden tunteet, joita olen kirjannut työpäivään näin.

Ennen kaikkea minua nolotti se, miten ikinä kuvittelin osaavani tehdä jotain tällaista? Miksi valitsin tanssielokuvan opinnäytteeksi, kun en osaa sitä ollenkaan? Minun olisi pitänyt tajuta, että kuvaajan palkkaaminen on kaikista tärkein asia. Minun olisi pitänyt ymmärtää, ettei minun omat taidot riitä tähän. (Työpäiväkirja 10.1.22)

Huomaan jälkikäteen, miten epävarmuuden tunne on ottanut täysin valtaansa, jolloin todellisen tilanteen näkeminen on harmillisen haastavaa.

Lopulta se, miten sain tunnetilat rauhoittumaan, sopikin projektin teemaan yllättävän hyvin. Käännyin vertaistuen puoleen ja keskustelin muutaman luokkatoverin kanssa, jotka auttoivat minua näkemään tilanteen realiteetit objektiivisemmin ja valottivat myös sitä, mikä on jo hyvin ja valmista. Kävimme läpi esimerkiksi yksittäisiä klippejä, joista valitsimme ne, jotka vaativat uusintaoton ja keskustelimme siitä, mitä konkreettisia

muutoksia ne vaativat. Tärkeitä huomioita olivat myös ne, että esimerkiksi rajauksen ja värimaailman hienosäädön voi jättää editointiin, eikä sen vuoksi tarvitse uutta kuvausta. Sain myös konkreettisia vinkkejä siihen, miten varmistua jo kuvauspäivän aikana siitä, että materiaali on teknisesti käyttökelpoista. Kaikista tärkeintä näissä kohtaamisissa oli se, että sain suunnattua ajatukset tulevaan kuvauspäivään, enkä pelkästään omiin haasteellisiin tuntemuksiini. Vertaistuki, yhden päivän kuvauskokemus ja muutos omassa asenteessa auttoivat siihen, että seuraava yhteinen kuvauspäivä sujui jo huomattavasti sujuvammin ja itsevarmemmin. Työpäiväkirjasta paistaa jo aivan erilaiset tunnelmat.

Nyt on kuvaukset tehty! HUH mikä helpotuksen tunne. Jalat on raskaat, haviukset hapoilla shoulder-rigin kannattelusta, mutta pää on leijuvan kevyt ja hengitys virtaa taas. Tää päivä oli pitkä, muttei samalla tavalla raskas, kun maanantai oli. Tällä kertaa tuntui, että tiedän mitä teen ja kaikenlaista häslinkiä oli huomattavasti vähemmän. Pysyttiin melkeen aikataulussa, venyi vaan vartin verran. Tää mitä puhuttiin Reetan kanssa oli ihan todella tärkeä, että on se lista niistä mitä haluaa tehdä ja sitten seuraa sitä. (Työpäiväkirja 13.1.2022)

Konkretia, mikä ihana pelastus! Se, että on työlistaa ja seuraa sitä. Se, että tekee suunnitelman. Se, että miettii etukäteen. Kaikki mistä kuvittelin projektin alussa pyrkiväni eroon, toimikin nyt pelastuksena. Tästä huomaan, että on aikansa ja paikkansa yhteiselle tekemiselle, mutta on myös tärkeä huomata ne kohdat prosessissa, jossa ohjasten ottaminen omiin käsiin on hyödyllistä, tarpeellista tai jopa välttämätöntä.

4.5 Post-production

Kuvausten jälkeinen elämä, eli post-production, pitää sisällään kuvatun materiaalin editointia ja yhden tapaamiskerran työryhmän kanssa, jonka aikana he vastasivat prosessia koskevaan kyselyyn. Editointiin sain ohjausta ja apua Riikka Theresa Innaselta. Pyysin hänet projektiin mukaan erityisohjaajakseni Tanssitaide 3 – opintojakson yhteydessä, jolloin hän oli tekemässä videotaltiointia kurssin kansainvälisestä osasta. Työryhmästä kaksi nuorta kuului editointityöryhmään, mutta valitettavasti sairastumisen takia toinen ei päässyt osallistumaan työhön.

Minulla oli mahdollisuus käyttää Teatterikorkeakoulun video-editointihuonetta, josta muodostui itselle mieleinen ja tärkeä paikka. Editointiohjelmaksi valitsin Blackmagic Desingnin ohjelman Davinci Resolve 17, joka oli tullut tutuksi osallistuessani Taideyliopiston avoimen yliopiston Tanssielokuva –kurssille syksyllä 2021.

Ensimmäinen editoinnista tehty oivallus oli se, että se on hirmuisen kivaa puuhaa! Saatoin viettää tuntitolkulla leikkelemässä, yhdistelemässä ja juttelemassa klipeille äänieristetyssä huoneessa. Vaikkei itsellä ole pitkää kokemusta editoinnista, ohjelmisto oli suhteellisen selkeäkäyttöinen, joten työssä vauhtiin pääseminen oli myös perustaidoilla täysin mahdollista. Koska teoksen materiaalia tuotettu sekä juonenkerronnan, valmiin koreografian että improvisaation keinoin, myös editoinnissa kohtausten rakentamisessa käytettiin hyödykseen juonellista kuljetusta tai vapaampaa kuvasommittelua.

4.5.1 “Laitetaanko me Smooth cut vai Cross Dissolve?” - jaettu editointi

Videoeditointi on lähtökohtaisesti yksin tehtävää työtä. Tämän rajauksen tekee jo olosuhteet, jossa jokaisen työhön osallistuvan on mahduttava saman ruudun ja editointiohjelman äärellä. Verrattaessa tanssisalissa tehtävään yhteiseen ideointiin, editointi taipuu jakamiseen yllättävän kankeasti, koska editointihuoneeseen voi olla maksimissaan kolme ihmistä kerrallaan. Videoeditointi perustuu tuhansien pienien valintojen tekemiseen, lähtien siitä mitä materiaalia käytetään, mitkä sekunnit ja millä yhdistelmillä. Jos jokaisessa valinnasta käytäisiin keskustelua, editointiprosessi venyisi vuosien mittaiseksi työksi. Tämän vuoksi tein editointia pitkälti yksin, kuitenkin sillä ajatuksella, että ennen jokaista editointiryhmän kokoontumista olisin tehnyt jotain puolivalmista, jota pystytään muokkaamaan yhdessä.

Vaikka yksin editointi olikin olosuhteiden määrittelemää, huomasin silti pohtivani teenkö kyseistä prosessia liian itsenäisesti? Onko tämä nyt sitä mitä ryhmä halusi? Onko

tämä vain minun mielipiteeni ja mihin se perustuu? Koska editointi on se viimeinen hetki, missä määritellään mikä jää lopulliseen teokseen, oli hyvä pitää tarkkana mielessä se, mitä toiveita ja haluja ryhmällä on ollut.

Se millä tavalla jaettu tekijyys pysyi myös editointiprosessissa, oli raakaversioiden näyttö ryhmän viimeisessä tapaamisessa sekä editointiryhmän tapaamiset. Viimeisessä tapaamisessa näyttöjen yhteydessä työryhmäläisillä oli mahdollisuus kirjoittaa mitä assosiaatioita nähdystä heräsi samoin kuin ehdottaa suuntia mihin teos heidän mielestään voisi lähteä. Pyysin heitä vastaamana kysymyksiin kuten "Mitä näit? Miltä se tuntui? Mitä haluaisi nähdä enemmän? Mitä vähemmän?" Näiden kommenttien perusteella pystyin jatkamaan työskentelyä, niin että olin kuullut työryhmän mielteitä. Editointiryhmän kanssa työskennellessä katsoimme aina siihen mennessä tehdyt versiot ja päätimme yhdessä mitä kohtausta lähdemme muokkaamaan. Sen jälkeen pyysin kommentteja samantyylisten apukysymysten kautta, "Häiritseekö jokin? Mitä puuttuu? Mihin huomio kiinnittyy?". Nämä tapaamiset poistivat omaa itsevaltiaan oloa ja muistuttivat siitä, että jaetussa tekijyydessä ei välttämättä ole aina kyse demokraattisista vaaleista, vaan siitä että kuunnellaan toisiamme ja annetaan mahdollisuus kertoa mielipiteitä ja otetaan toinen toisemme mielipiteet huomioon.

4.5.2 Teos valmistuu

Mitä lähemmäs teoksen valmista muotoa päästiin, sitä enemmän jouduin tasapainottelemaan sen kanssa seuraanko omaa taiteellista näkemystäni vai pyrkö tasapuolisuuteen tanssijoiden näkyvyyden kannalta. Lähtiessäni liikenteeseen oli mahdollista tuoda esiin jokaista yhtätoista tanssijaa ja sommitella tasainen esilläolo kaikille. Kuitenkin teos alkoi paisua minuuttimäärältään, eikä kokonaisuudessa pysynyt enää mielestäni tarpeeksi jännitettä. Keskusteltuani haasteesta sekä Riikka Theresan että muiden projektin ulkopuolisten katsojien kanssa, vakuutuin siitä, että sommitteluun on löydettävä muunlainen tasapaino kuin sekunnintarkka tasapuolisuus näkyvyydessä. Halusin varmistua siitä, että jokainen tanssija näkyy teoksessa, mutta

hyväksyin sen, että osa on juonen kuljetuksen ja kokonaiskuvan toimivuuden vuoksi enemmän esillä kuin toiset. Jotkut kohtaukset jäivät myös aiottua vähemmän käytetyksi sen vuoksi, että ne eivät ollutkaan niin yhteensopivia muiden kohtausten kanssa. Esimerkiksi Ilma2-kuvaukset, jossa kolme tanssijaa lensivät vajereiden avulla, toimivat itsenäisinä kuvina, mutta olivat hyvin haastavia yhdistellä muiden alun kohtausten kanssa, poikkeavan värimaailman sekä liiallisen kontrastin vuoksi.

Tärkeä oppimisen paikka itselle oli editoinnin lopettaminen. Ymmärsin, että editoinnin lopettaminen on päätös. Lavalle tuotavissa teoksissa on aina näytös, jota ennen päätökset on tehty, mutta kyseisessä työssä olisin voinut kokeilla, siirtää, korjata ja tarkentaa loputtomasti, jos en olisi tehnyt päätöstä siitä, että nyt tämä on valmis. Pieta Koskenniemen mukaan prosessilähtöisissä teoksissa on hankalampaa hahmottaa, milloin esitys on valmis, koska esimerkiksi rakenne tai tyylilaji ei ole tiedossa prosessin alussa. *“Millä kriteereillä joku asia tai esityksen osa on tarpeeksi hyvä, niin, että sitä ei enää tarvitse muuttaa?”* (Koskenniemi, 2007, 21). Tätä päätöstä auttoi viimeinen kokous editointiryhmän kanssa sekä teoksen näyttäminen projektin ulkopuolisille. Olin tässä vaiheessa viettänyt materiaalin parissa kuukauden päivät, joten minulla ei ollut enää mitään mahdollisuutta nähdä kokonaisuutta tuoreilla silmillä, vaan katse kiinnittyi lähinnä niihin korjauksiin ja muutoksiin, joiden avulla voisi vielä hioa teosta vieläkin paremmaksi. Kuitenkin monet omista korjauksen tarpeista eivät olleet nähtävissä kenellekään muulle kuin minulle, joten näyttöjen jälkeen sain itsevarmuutta päätöksen tekoon ja teoksen loppuun saattamiseen. Helmikuun 18. Päivä 2022 *Häive* tallentui editointikoneen työpöydälle mp4- tiedostona, josta se siirtyy kaikkien nähtäväksi Vimeo-palveluun toukokuussa 2022.

5. JAETTU TEKIJYYS LAAJENEE

Muun prosessin kuvauksen perustuessa omiin havaintoihini, tässä kappaleessa haluan tuoda esiin *Häiveen* työryhmäläisten näkökulman kuluneesta prosessista. Heidän äänensä tulee kuuluviin anonyymien Google Forms – kyselyn vastausten muodossa. Oma käsitykseni yhdessä tekemisestä ja kollektiivisuudesta laajeni prosessin myötä, jota tulen avaamaan kappaleen lopuksi Olli Pyyhtisen esittelemän toimijaverkostoteorian kautta.

5.1 Osallistujien näkökulma prosessiin

Työryhmämme viimeisellä tapaamiskerralla pyysin osallistujia vastaamaan Google Forms – palvelulla tehtyyn kyselyyn. Itselle kysely oli tärkeä tapa saada tietoa osallistujien kokemuksista prosessista, erityisesti jaetun tekijyyden näkökulmasta. Kysely koostui kymmenestä avoimesta kysymyksestä. Ensimmäiset viisi kysymystä ovat olleet itsellä käytössä lukioikäisten itsereflektion välineinä aikaisemmissa opetustöissäni. Vastatessaan “mitä tein, mitä opin, mikä oli minulle tuttua, mikä uutta, missä onnistuin, mihin voisin keskittyä jatkossa” kysymyksiin osallistujalla on samalla mahdollisuus palauttaa mieleensä kaikki neljän kuukauden mittaiset kurssin aikana tapahtuneet asiat ja läpi omaa osuuttaan projektissa. Viimeiset kysymykset koskivat suoraan jaettua tekijyyttä. Kyselyyn vastasi yhdestätoista työryhmäläisestä kymmenen.

Valitsin kirjoittaen internetissä tehtävän kyselyn toimivimmaksi haastattelun muodoksi, koska tämän työn puitteissa minulla ei ollut mahdollisuutta haastatella työryhmäläisiä yksitellen, enkä usko, että ryhmähaastattelussa kaikki saisivat yhtäläisen mahdollisuuden mielipiteensä ilmaisuun. Google Forms - kysely myös mahdollistaa anonymiteetin vastaajille. Kyselyn ensimmäinen tehtävä onkin nimimerkin keksiminen itselle, josta päätimme yhdessä paikalla olevan ryhmän kanssa, että kaikkien nimimerkkien kuuluisi olla hedelmiä, vihanneksia tai jotain syötävää. Tähän kyselyyn ovat siis vastanneet Lanttu, Punajuurimansikka, Kirsikkatomaatti, Vesimeloni, Pitaija, Peruna, Vadelma, Päärynämeloni, Nauris ja Jakkihedelmä. Tulen käyttämään näitä nimimerkkejä viitatessani heidän vastauksiinsa.

5.2 Työryhmäläisten pohdintoja ja palautetta

Seuraavassa luvussa käyn läpi kyselyn vastauksia nostaen esille itselle tärkeimpiä huomioita jaetun tekijyyden näkökulmasta. Pyrin erityisesti keskittymään siihen, millaisia oppimisen kokemuksia työryhmäläisten vastauksista pystyy havaitsemaan.

Osallistujat kertoivat oppimisen kokemusten liittyvän suurimmaksi osaksi tanssielokuvaan taidemuotona. Vastauksissa mainitaan uudet kuvaustekniikat, kameran edessä oleminen, editointi sekä sen hahmottaminen, miten tanssielokuva rakentuu. Useammille työryhmäläisistä tanssielokuva olikin vieraampi taiteen muoto, joten on ymmärrettävää, että uusi aihe nousee esiin tärkeänä oppimiskokemuksena. Osallistujien onnistumisen kokemukset linkittyvät eniten yhdessä tekemiseen, esimerkiksi ideoiminen, oman mielipiteen esiin tuominen, muiden auttaminen ja ryhmän kanssa suunnittelu nousevat esiin. Minulle tärkeitä esiin nousevia sanoja ovat uskaltaminen, kuunteleminen, mukana oleminen. Muita koettuja onnistumisen kokemuksia olivat esimerkiksi luontevampi kameratyöskentely ja tanssisarjojen oppiminen.

Jaettua tekemistä koskevat oli muotoiltu seuraavalla tavalla “Millaiset asiat lisäsivät yhdessä tekemisen tunnetta? Millaiset asiat vähensivät yhdessä tekemisen tunnetta? Olisitko toivonut lisää osallistumisen ja/tai vaikuttamisen mahdollisuuksia? Jos niin millaisia?”

Vastausten mukaan yhdessä tekemisen tunnetta eniten lisäsivät yhteiset keskustelut, ideointi ja yhdessä suunnittelu. Erinäisiä yhteiseen keskusteluun viittaavia vastauksia oli yli puolella vastaajista. Näissä mainittiin myös tarkemmin, että jokaisen ideoita kuunneltiin tasavertaisesti tai kuten Kirsikkatomaatti asian ilmaisi *“Ketään ei tuomittu ja keskusteltiin asiat läpi hyvissä merkeissä.”* Toiseksi vahvimmin vastauksista nousee yhteiset kuvauspäivät, jotka on mainittu neljässä vastauksessa. Tässä on mielenkiintoinen ristiriita omaan kokemukseen, jossa Kalliosalin päivissä yhdessä tekemisen sijaan tunsin päättäväni yksin kaikesta. Ymmärsin tästä sen, että olin omassa

ajattelussa ohittanut sen tärkeimmän, eli yhdessä tekemisen. Kuvauksissa tanssittiin, kuvattiin, harjoiteltiin ja oltiin tauolla yhdessä. Se oli noussut vastauksissa yhtä tärkeäksi, kuin se että asioista keskusteltiin ja päätettiin yhdessä.

Muita yhdessä tekemisen yksittäisiä mainintoja ovat teehetket, pilkkihaalarit ja se että *“Moona oli ideoimassa meidän kanssa, eikä vain päättänyt kaikkea (niin kuin yleensä ohjaajat tekevät)”* kuten Punajuurimansikka kirjoitti. Itselleni tärkeä huomio oli myös se, että muutamaan otteeseen vastauksista nousee ylös *“porukan sekoittaminen”*, jota tapahtui esimerkiksi alkukurssin pienryhmiä jakaessa. Nuorten parissa työskennellessä olen huomannut usein opiskelijoiden valitsevan itse saman parin tai pienryhmän, jos valinta annetaan tehdä itsenäisesti. Tämän vuoksi keskityin tässä projektissa siihen, että pienryhmät vaihtuisivat joka tunnilla ja parit valittaisiin muulla perusteella kuin kääntymällä vierustoveria kohden. Kyselyn vastausten perusteella tämä ryhmän tutustumiseen tähtäävä toimintatapa auttoi tekemään yhteistyötä sujuvammin kaikkien ryhmän jäsenten kanssa. Uskon tämän myös luoneen turvallisuuden ja tuttuuden tunnetta ryhmän sisällä, joka taas on voinut rohkaista aktiivisempaan osallistumiseen tunti-ilanteissa.

Työryhmäläiset olivat yhtä mieltä siitä, että projektissa ei ollut paljoa asioita, jotka olisivat vähentäneet yhdessä tekemisen tunnetta. Puolissa vastauksista mainitaan, ettei yhteistä tekemistä tai yhteishenkeä vähentäviä asioita ollut tai niitä ei tule nyt mieleen. Muutamissa vastauksissa mainitaan pienryhmiin jakautuminen, jonka jälkeen on mainittu, että se kuitenkin koettiin pakolliseksi projektin onnistumisen kannalta tai ettei pienryhmiin jakautuminen henkilökohtaisesti haitannut. Eräässä vastauksessa toivottiin, että pienryhmiin ei jakauduttaisi silloin kun paikalla on vain vähän oppilaita, jolloin olisi mahdollista olla kaikki yhdessä. Tästä jäin pohtimaan, rinnastetaanko yhdessä tekeminen koko työryhmän yhdessä oloon? Kokivatko työryhmäläiset siis yhdessä tekemisen kaikista vahvimmin silloin kun kaikki olivat saman asian äärellä? Yhdessä vastauksessa yhdessä tekemisen tunnetta koettiin vähentävän sen että *“Välillä menttiin vain jonkun mielen mukaisesti”* kuten Peruna asian ilmaisi. Tämä mielipide poikkeaa aiemmista vastauksista, joissa korostui kaikkien kuuntelu ja on siitä syystä tärkeä ottaa

huomioon. Tämä saattaa kertoa esimerkiksi osallistujan toiveesta vieläkin jaetumpaan päätöksentekoon tai pettymyksen tunteesta oman idean jäämisestä pois lopullisesta teoksesta. Päätöksenteon neuvottelevuus ei välttämättä ole yksiselitteistä ja voi näyttäytyä jokaiselle tilanteeseen osallistujalle yksilöllisesti.

Kysyessä vaikuttamisen mahdollisuuksista työryhmä oli taas kerran miltei yksimielisen vastauksissaan, eikä toivonut lisää vaikuttamisen mahdollisuuksia. Päärynämeloni jopa kirjoitti *“Ei, kaikki sai loputtomasti mahdollisuuksia osallistua mihin vaan ja itse oli lopullinen päättävä tekijä siihen mitä halusi tehdä”*. Tämä helpottaa omaa diktaattorin tuskaa ja muistuttaa siitä, että projektissa on ollut mahdollisuuksia vaikuttamiseen, eikä kyseinen ryhmä ole kokenut tarvetta yhtään enempään. Päärynämelonin kommentissa on myös hienosti muotoiltu se, mikä on osallistujan vastuu omien toiveiden ja halujen ilmaisusta, jotta pääsisi vaikuttamaan. Vadelma kirjoitti omassa vastauksessa, ettei pitänyt erityisesti puvustuksesta *“joten olisin ehkä sittenkin halunnut vaikuttaa siihen enemmän”*. Tässä on mielestäni hyvä syy-seuraus- suhteen oppiminen, jossa mielipide puvustuksesta linkitetään siihen, että omalla osallistumisella tilanne olisi ollut mieleisempi, eikä vain todeta jonkin asian olevan keho.

5.3 Tekijyyden kollektiivinen verkosto

Häiveen edettyä kollektiivisen työn tuloksena, tein huomioita siitä kuinka laajalle tekijyys voikaan rihmastoitua. Alkuun olin kiinnittänyt huomiota vain siihen, miltä taiteellinen työ näyttäytyy meidän 13 kesken, eli 11 tanssijan, minun ja harjoittelun ohjaajan vuorovaikutuksessa. Mitä pidemmälle työ eteni, sitä enemmän työryhmän ulkopuoliset ihmiset alkoivat ottaa osaa, antaa palautetta ja auttaa teosta kohti lopullista muotoaan. Nämä kontaktit olivat esimerkiksi minun luokatovereitani, Teatterikorkeakoulun ja Kuvataideakatemiaan henkilökuntaa, kuvauspaikkojen yhteyshenkilöitä, ystäviä ja läheisiä. Kiinnostuessani tästä laajemmasta kontaktien verkosta, jota *Häive* yhdistää, kirjasin ylös kaikki henkilöt, jotka olivat vaikuttaneet teoksen prosessiin. Listaani kertyi yli 30 hengen joukko, joista voit työkuvineen lukea Liitteestä 1. Haluan tällä listauksella tehdä näkyväksi sen muutaman itselleni tärkeän

asian. Ensimmäiseksi, tanssiteoksen aikaan saaminen vaatii valtavasti työtä, joka jää usein näkemättä tai vaille sen ansaitsemaa arvostusta. Haluan tällä tavoin kiittää kaikkia, jotka antoivat panoksensa työlle. Toiseksi, haluan purkaa omalla toiminnallani taiteilijaneron myyttiä ja sen sijaan esitellä tämän teoksen toimijaverkoston. Kolmanneksi, koska unelmoin jatkossakin tekeväni vastaavanlaisia projekteja, listaus voi toimia apuna sen hahmottamisessa, millaisen tekijätiimin tanssielokuva tarvitsisi ympärilleen Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun ulkopuolisessa maailmassa.

Olli Pyyhtinen kirjoittaa artikkelissaan "Kollektiivinen luovuus ja taiteen tuotanto näyttelyinstituutiossa" (2012) ranskalaisen tieteen tutkijan Bruno Latourin ajattelusta koskien kollektiivisuutta taiteen tekemisessä. Pyyhtinen esittelee Latourin toimijaverkostoteorian, joka toimii antiteesinä romantiikan aikana alkunsa saaneeseen taiteilijamyttiin. Tässä myytissä taiteen tekijä nähdään yksittäisenä poikkeusyksilönä, joka yksin ylhäisessä lahjakkuudessa tuottaa taideteoksia. Pyyhtisen mukaan Latourin toimijaverkkoteoriassa teosten tekeminen tapahtuu sen sijaan hybridimaisessa kollektiivissa, jonka voi ymmärtää koostuvan niin ihmisistä, materiaaleista kuin teknologiastakin. (Pyyhtinen 2012, 96.) Määritellessään kollektiivia Latour ei (Pyyhtisen mukaan) tarkoita esimerkiksi staattista organisaatiota vaan jotain paljon eläväisempää. Tekstin mukaan kollektiivi on

... monen asian yhteen tulemistä, alati liikkuvaa, jatkuvassa yhdistymisen ja eroamisen liikkeessä oleva suhdeverkosto, joka muodostuu toisiinsa kytkeytyvistä tapahtumista. Kollektiivin laajuus ja kokoonpano paljastuvatkin vasta empiirisessä tarkastelussa. (Pyyhtinen, 2012, 97.)

Minulle tästä kiinnostavaksi nousee ajatus siitä, että kuten ei teoksen sisältökään, myös tekijöitä tai niiden suhteisuutta ei voi määritellä etukäteen. Se mihin suuntaan teos lähtee liikkumaan, vaikuttaa siihen, ketkä tekijät tulevat osaksi teoksen verkkoa. Koska Häiveen työryhmältä tuli halu mennä Helsingin koleassa joulukuussa Mustikkamaan metsään kuvaamaan, tarvittiin toppavaatteita, lämpövilttejä sekä epätasaisessa luonnossa kuvaamisen mahdollistavia kameratelineitä ja suoja. Tällöin Häiveen tekijärihmastoon liittyi pilkkihaalareita omistavia luokkakavereita, Teatterikorkeakoulun tarpeiston Heli Hyytiä ja audiovisuaalisen osaston Jyrki Oksaharju. Huomaan tässä

korostuvan sen alttiuden, mitä tuntemattoman äärellä polskivalta opettajalta tai ohjaajalta vaaditaan. Jos antaa mahdollisuuden ideoita vapaasti, on oltava valmis ottamaan ideat vastaan sekä ojentamaan kättänsä kohti heitä, jotka voisivat mahdollistaa ideoita todeksi. Kokisin lähettäväni väärän viestin työryhmäläisille, jos pyytäisin heiltä ehdotuksia, mutta tyrmäisin ne käytännössä mahdottomiksi, ennen kuin olisin yrittänyt saada niitä todentumaan.

6. LOPPUPÄÄTELMÄT

Kokemuksena *Häive* oli suurempi kuin olisin osannut etukäteen arvata. Tuntemattoman, luovuuden, toiveiden, hämmennyksen ja ratkaisujen äärellä oleilu sai oma taiteellis-pedagogisen ajatteluni laajentumaan ja syventymään. Prosessi on mahdollistanut jaettuun tekijyyteen tutustumisen, jonka kautta olen löytänyt konkreettisia työtapoja ja harjoituksia, joilla osallistaa ryhmää taiteelliseen prosessiin. Tässä luvussa tuon yhteen tärkeimpiä työskentelystä nousseita huomioita ja pohdin, mihin vastaavanlainen työskentelyn tapa voisi tulevaisuudessa johtaa.

6.1 Jaetun tekemisen realiteetit

Tässä prosessissa jaetun tekijyyden todellisuuteen vaikutti merkittävästi aika. Ollessani suunnattoman innostunut työryhmän kanssa käydyistä keskusteluista ja pohdinnoista, huomasin, että harjoituskerroilla ehdittiin tekemään liikkeellisesti huomattavasti vähemmän kuin olin suunnitellut. Keskustelujen ollessa tärkeitä ja tälle työtavalle ehdottomia, myös tekemistä ja tanssimista tarvitaan, jotta päästään tanssielokuvan muotoiseen lopputulokseen. Pieta Koskenniemen mukaan esityksen luominen harjoitusprosessissa on huomattavasti hitaampaa kuin valmiin teoksen harjoittaminen ja syventäminen. Hänen mukaansa harjoitusajan on oltava pidempi tai vaihtoehtoisesti esityksen pienimuotoisempi. Myös improvisoitujen osuuksien sisällyttäminen esitykseen voi nopeuttaa harjoitusprosessia. (Koskenniemi, 2007, 21.) *Häiveen* prosessin pohjalta ymmärrän nyt paremmin, miten harjoittelukausi kannattaa rakentaa, jotta se palvelisi valittua työtapaa. Tärkeää on joko varata enemmän aikaa tai suhteuttaa valmistettavan esityksen vaatimukset annettuun aikaraamiin. Tässä työssä en kuitenkaan halunnut jättää huomioimatta työryhmäläisten toiveita, jotka johtivat esimerkiksi seitsemään erilaiseen kuvauslokaatioon. Näiden järjestymisestä vastuu oli minulla, joka lisäsi omaa harjoituskertojen ulkopuolista tuotannollista työtä. Tästä viisastuneena suhteuttaisin

ideoinnin viimeisessä vaiheessa kuvaussuunnitelmaa työskentelyn realiteetteihin, jotta oma työmääräni ja annettu aikataulu kohtaisivat paremmin.

Tutkiessani osallistujien kokemuksia jaetusta tekemisestä kyselyn vastauksien pohjalta huomasin, että työryhmäläisille tärkeäksi nousivat yhteiset keskustelut, joissa kaikkien mielipiteet otettiin huomioon. Tämän lisäksi merkittävänä koettiin yhteiset kuvauspäivät, ruoka- ja kahvitaukoineen. Jaetun päätöksenteon lisäksi yhdessä kuvauslokaatioissa vietetty aika nousi tärkeäksi ryhmän yhtenäisyyttä lisääväksi tekijäksi. Yhdessä tekemisen työtavan kautta syntyi onnistumisen ja oppimisen kokemuksia, joka näkyy useissa ryhmätyöhön ja oman mielipiteen kertomiseen viittaavassa vastauksessa. Osallistujien vastauksista pystyn tekemään johtopäätöksen, että yhdessä ideointi ja oman ajattelun jakaminen on ollut merkityksellistä tässä prosessissa. Uskon, että yhteinen suunnitteluprosessi on myös luonut heille uskoa omiin kykyihinsä nuorina taiteilijoina. Vesimeloni kertoo kyselyn vastauksessa olleensa uuden tässä produktiossa, joka on johtanut useisiin oppimiskokemuksiin.

Produktiossa mulle ei ollu tuttua ku vaa tanssi. En tiennyt elokuvan tekemisestä juuri mitää. Oli tosi kiva oppia ja nähä miten sellanen rakentuu. Opin olemaan enemmän kameran edessä. Opin myös tekemään vielä paremmin yhteistyötä muitten kanssa ja tuntuu, että opin keksimää enemmän luovia ideoita. Toin myös enemmän ääntäni ja omia mielipiteitäni esiin! (Vesimeloni, 24.1.2022)

Tärkeä oivallus tässä työssä oli se, että jaettuun tekijyyteen kuuluva demokraattisuuden ja tasa-arvoisuuden ideaali ei käytännössä tarkoita nallekarkkien jakamista tasan. Tämä tuli esille useassa työn vaiheessa, kuten luovassa prosessissa, editoinnissa ja myös kyselyn vastauksissa. Useimmiten luovaan prosessiin osallistuminen tarkoitti keskusteluja ja ehdotuksia, joiden pohjalta tein joko yksin tai Leenan kanssa jatkoehdotuksia, jotka useimmiten hyväksyttiin suoriltaan. Työskentelyn sujuvuuden kannalta ei ollut mahdollista pitää äänestystä jokaisesta päätöksestä, joten vaikuttamisen mahdollisuudet lopulliseen teokseen muovautuivat pitkälti keskustelevan tuntityöskentelyn, pienryhmien ja työryhmien kautta. Tämä osoittautui osallistujille riittäväksi osallistumisen määräksi, koska kukaan kyselyyn vastanneista ei kaivannut lisää

vaikuttamisen mahdollisuuksia. Tasa-arvoisuuden ja reiluuden haaste tuli esille myös editointivaiheessa, jolloin luovuin siitä idealistisesta ajatuksesta, että jokaisen esiintyjän täytyisi näkyä sekunnilleen saman verran lopullisessa teoksessa. Käytäntö osoitti, että päätöksiä täytyi tehdä myös elokuvan juonellisen kuljetuksen ja otosten erilaisten tunnelmien perusteella. Välillä joutui myös valitsemaan sen mikä toimi teknisesti ja jättämään pois esimerkiksi tarkennukseltaan huonot materiaalit, vaikka se vähentäisikin tietyn tanssijan näkyvyyttä.

Oletin yhteistoiminnallisen oppimisen sitouttavan opiskelijoita oppimiseen, nimenomaan sen kautta, että he saavat olla aktiivisia tekijöitä ja vaikuttaa omaan oppimiseensa. Kuitenkin *Häiveen* työryhmäläisillä oli huomattava määrä poissaoloja, jotka nimenomaan viestivät sitoutumisen haasteesta. Tarkastellessani tätä ilmiötä uudelleen prosessin jälkeen huomasin, että työryhmäläiset toimivat hyvin sitoutuneesti ja motivoituneesti harjoitukseen osallistuessaan ja haasteet liittyivät harjoitusaikatauluun sitoutumiseen. Osa poissaoloista oli niin sanottuja luvallisia poissaoloja, esimerkiksi sairaana olemista tai koulun pakollista toimintaa. Tämän lisäksi oli pommiin nukkumisia, tuplabuukkauksia ja yksinkertaisesti unohduksia. Harjoitusaikataulun hajanaisuus myös tuotti ongelmia osalle, kuten Jakkihedelmä ilmaisee asian kyselyn vastauksessaan *“Mun mielestä oli vähän hankalaa, kun niitä harjoituksia oli epäsäännöllisesti”*. Ymmärrän hänen kokemuksensa, sillä uskon tämän tyyllisen projektin hyötyvän säännöllisistä tapaamisista ja selkeistä käytännön asioista, jotta luovuutta aktivoille työtavalle olisi selkeät raamit. Sitoutumista pohtiessani havaitsin myös, etten voi ohittaa osallistujien elämäntilannetta ja todellisuutta. Jos osallistuja esimerkiksi kokee lukio-opiskelun stressaavana, hänellä ei välttämättä ole resursseja omistautua työskentelylle niin paljon kuin hän haluaisi. Kirsikkatomaatti kommentoi asiaa näin *“Koen, että voisin antaa vielä enemmän yleisellä tasolla. Kiireisen kouluarjen keskellä helposti ei ehdi mieltä tällaisia projekteja niin paljon.”*

6.2 Opettaja-ohjaaja-johtaja-kanssatekijän rooli

Tämän työskentelyn tärkeimpiä näkökulmia on ollut oman roolini hahmottaminen. Käydessäni *Häiveen* prosessia läpi Jo Butterworthin demokraattis-didaktisen mallin kautta, huomasin asettuneeni eri työn vaiheissa eri tehtäviin, riippuen siitä minkä uskoin olevan tarpeen. Suurimmaksi osaksi toimintani asettuisi mallin kolmen viimeisen kategorian mukaisesti, jotka kaikki tähtäävät joko osittain tai kokonaan vallan ja omistajuuden jakamiseen. Ideoinnin, työryhmäläisten toiveiden kysymisen ja yhteisen konseptin luomisen osalta toimintani osuisi viidenteen kategoriaan, joka suomennettaisi jaettuna tekemisenä. Butterworthin mukaan tämä jaettuun tutkimiseen, neuvotteluun ja päätöksentekoon perustuva yhteistyökumppanin rooli antaa tanssijoille mahdollisuuden olla täysin osallisena prosessiin (2004, 55). Jotta prosessi olisi ollut täysin viidennen kategorian mukaista, työryhmäläisten olisi pitänyt myös päästä vaikuttamaan harjoitusten sisältöön ja työskentelytapoihin (Butterworth, 2004, 62). Koska useimmiten päätin harjoitustuntien sisällön ja osallistujien luovuus tapahtui harjoitusten sisällä, tässä toimintani noudatteli mallin kolmatta kategoriaa, jossa koreografin positio rinnastuu ohjaajan rooliin. Tämä tehtävänantoihin perustuva toimintamalli vaatii aktiivista vuorovaikutusta kaikilta osallistujilta, mutta pitää koreografin selkeämmin työskentelyn johdossa. (Butterworth, 2004, 55.) Käyttäessäni luomaani materiaalia osana teosta tein vierailun mallin ensimmäiseen kategoriaan, jossa hetkellisesti nostin itseni asiantuntijan rooliin. Kyläilyt eri rooleissa vahvistivat myös ajatusta siitä, ettei tietyn toimintamallin ehdoton noudattaminen ole tarpeellista, vaan prosessi itsessään näyttää millaiseen asemaan työryhmän johtajan on hyvä asettua, jotta työskentely olisi mielekästä.

Olen tullut siihen loppupäätökseen, ettei vallan jakaminen poista ohjaajan pedagogista, tuotannollista tai kokonaisvastuuta työskennellessä nuorten kanssa. Nuorten ollessa loistavia tuntityöskentelyssä, he saattavat tarvita ohjausta ja johdattamista esimerkiksi siinä, miten taideteoksen kokonaisprosessi etenee. Ohjaajan toiminnan ollessa tarpeen

vaatiessa johtajuuteen perustuvaa, nuorilla on mahdollisuus olla nuoria. Tämä voidaan välttää se, ettei heiltä vaadita kehitysvaiheeseen verraten liikaa itsenäisyyttä ja ammattimaisuutta. Koin ryhmäläisten myös hyötyvän siitä, että he tiesivät minun olevan viimekäden vastuussa projektin valmistumisesta. Täysin demokraattiseen ja työtoveruuden kaltaiseen työskentelyyn verrattuna loin toiminnallani raameja, joihin toivoin osallistujien pystyvän tukeutumaan. Butterworthin mukaan jopa kaikista kollektiivisimmassa työtavassa on yleistä, että projektin loppuvaiheessa koreografi ottaa enemmän vastuuta päätöksen teosta ja siirtyy vahvempaa johtavaan asemaan. Hän viittaa artikkelissaan tämän usein tapahtuvan prosessin vaiheessa, jossa on liian monen kokon osallistuminen saattaa pilata keitoksen. (Butterworth, 2004, 63.) Jotta vaihtoehtojen ja mielipiteiden paljous ei estäisi etenemistä, vaaditaan teoksen viimeisen muodon löytämiseksi selkeää ja kuuntelevaa johtajuutta.

6.3 Tuntemattoman äärellä oleskelusta

Jaettu tekijyys ei ollut minulle erityisen tuttu työskentelytapa. Sen vuoksi koko prosessia väritti tuntemattoman äärellä oleskelu, johon itselläni liittyi odotettua enemmän epävarmuuden tunteita. Tietyllä tapaa olin opinnäytteessä tuplatuntemattoman äärellä, kun lähdin haastamaan omaa opettajakeskeistä näkemystäni jaetun tekemisen kautta ja samaan aikaan tein ensimmäistä tanssielokuvaani. Opettelin esimerkiksi lainakameran käyttöä, ihmettelin miten olkapäätukki kootaan, piirsin elämäni ensimmäiset kuvakäsikirjoitukset ja koitin muistaa kuvata kolmea eri kuvakokoa jokaisesta kohtauksesta. Jälkiviisaana voisin todeta, että yksikin haaste olisi riittänyt. Jotta olisin voinut olla luottavaisempi työryhmälähtöisen teoksen muodostumisesta, olisin luultavasti tarvinnut ympärilläni tanssielokuvan teknisen puolen osaajia tai vaihtoehtoisesti tuotannollista tukea. Useammasta opettajasta tai ammattilaisesta koostuva työryhmä olisi ollut tarpeen, että tämä projekti olisi ollut rennolla tavalla yhteistoiminnallista myös minulle. Vastuun keskittyessä yksin minulle, oli ajoittain haasteellista pysyä avoimena prosessille ja luottavaisena lopputuloksen syntymiselle.

Kesken prosessin pysähdyin usein miettimään, miten oma toimintani suhteutuu yhteistoiminnallisiin ja kollektiivisiin aatteisiin? Olenko nyt varmasti huomioinut ryhmän mielipiteet vai toiminko liian itsenäisesti tai autoritäärisesti? Koska toimin minulle vieraamman työtavan kautta, mieleeni nousi välillä ajatusten ääripäitä. Pelkäsin esimerkiksi tietyn kuvaustilanteen olleen täyttä diktatuuria, koska en hahmottanut tilannetta muusta kuin oman epäilevän tunnetilani kautta. Opin tämän työn kautta kestämään paremmin hankaavia tuntemuksiani, työskentelemään luontevammin tutkimattomalla maalla ja kysymään apua tarvittaessa. Tämä projekti näytti minulle sen, että tuntemattoman äärellä armollisuus itseä kohtaan on elintärkeää. Koska työtapa voi tuoda eteen arvaamattomia tilanteita, luottamuksen itsen, työryhmään ja teokseen on hyvin merkityksellistä. Oma tapani tässä kontekstissa oli keskittyminen toiveikkuuden ylläpitämiseen sekä ryhmän pedagoginen kannattelu harjoitusprosessin läpi.

6.4 Uuden taiteilijasukupolven kanssa työskentelystä

Tämän prosessin jälkeen uskon vahvasti siihen, että jaetun tekijyyden kaltainen työskentely avaa uusia mahdollisuuksia ja antaa tilaa nuorten omille äänille. Tällöin esitykseen tähtäävässä tanssipedagogisessa työskentelyssä päästään luontevasti käsittelemään aiheita, jotka ovat nuorille osallistujille tärkeitä. Nuorten kokemusmaailmassa on asioita, jotka voivat jäädä aikuisilta pedagogeilta huomaamatta tai saada ohimenevän tai ei-niin-tärkeän aseman. Kuitenkin niiden käsittely voi olla merkittävää ja tarpeellista esimerkiksi nuorten ajattelun kehittymisen kannalta. Soveltaessani tätä ajatusta pidemmälle, koen, että työryhmälähtöisessä työskentelyssä valtavasti potentiaalia kuulematta jääneiden äänien esiin tuomisessa. Millaista taidetta vanhusten asumisyksikössä syntyisi? Miltä näyttäisi rodullistettujen nuorten, sateenkaariperheiden tai mielenterveyskuntoutujien kanssa kollektiivisesti tehty tanssielokuva tai muu taideteos?

Minulle oli nuorten kanssa työskennellessä tärkeää antaa heidän kokeilla ja tunnustella, mitkä heidän omat kiinnostuksen kohteensa ovat. Jaetun tekemisen työtapa asetti heidät kanssataiteilijan asemaan, jossa heillä oli mahdollisuus kokeilla muutakin roolia kuin vastaanottavan tanssijan, joka ainoastaan toteuttaa koreografin visiota. Tämän lisäksi puvustus-, maskeeraus-, ohjaus- ja editointiryhmiin osallistumisen kautta heille sekä tarjoutui mahdollisuus vaikuttaa monitaiteellisesti taiteelliseen prosessiin, että oppia tarkemmin videoteoksen rakentumisesta. Uskon tämän kantavan eteenpäin niin, että heillä on mahdollisesti jatkossa enemmän itseluottamusta seurata omaa kiinnostustaan ja siten laajemmat valmiudet omaan taiteelliseen työhön.

Jaetun tekijyyden kautta *Häiveen* parissa työskentely kanssa onnistui tuottamaan jotain uutta, mikä ei olisi ollut mahdollista aiemmin käyttämieni toimintamallien ja työtapojen varassa. Kollektiivinen luovuus oli erityisen innostavaa yhteisen ideoinnin, unelmoinnin ja ongelmanratkaisun kautta. Tällöin koin, että luomme yhdessä jotain yhteistä, jota ei voisi olla olemassa ilman juuri tätä ryhmää. Kiinnostuksen kohteiden selvittäminen, toiveiden kysely ja päätöksenteon jakaminen tekivät mielestäni teoksesta nuorten näköisen tavalla, jota en olisi pystynyt saavuttamaan ilman jaetun tekeminen mentaliteettia. *Häive* - projektin työryhmä koostui aivan mahtavista nuorista, jotka olivat avoimia uudelle, jakoivat rohkeasti omia ajatuksiaan ja heittäytyivät yhteisen prosessin vietäväksi. Tämän kokemuksen jälkeen olen entistäkin luottavaisempi sen suhteen, että tanssipedagogiset produktiot voivat rikastua huomattavasti avaamalla taiteellisen päätöksenteon koskemaan koko työryhmää.

Lähteet

Anttila, Eeva. 2017. *Ihmisen ja Oppimiskäsitykset taideopetuksessa*.

<https://disco.teak.fi/anttila/> Luettu 15.3.2022

Anttila, Eeva. 2014. ”*Tutkija liikkeessä: Kehollisuus ja toiminta tutkimustyön*

ytimessä.” Teoksessa H. Järvinen ja L. Rouhiainen (toim.). *Tanssiva tutkimus:*

Tanssintutkimuksen menetelmiä ja lähestymistapoja, 127-140. Taideyliopiston

Teatterikorkeakoulu: Nivel 03. Saatavilla <https://nivel.teak.fi/tanssiva-tutkimus/tutkija->

[liikkeessa-kehollisuus-ja-toiminta-tutkimustyon-ytimessa/](https://nivel.teak.fi/tanssiva-tutkimus/tutkija-liikkeessa-kehollisuus-ja-toiminta-tutkimustyon-ytimessa/). Luettu 18.4.2022.

Arendt, Hannah. 1958. *Vita activa – Ihmisenä olemisen ehdot*. 4.painos. Vastapaino: Tampere

Butterworth, Jo. 2004. *Teaching choreography in higher education: a process continuum*

model. Research in Dance Education, 5:1, 45-67

Freire, Paulo. 2005. *Sorrettujen pedagogiikka*. Vastapaino: Tampere

Hooks, bell. 1994. *Vapauttava kasvatustiete*. Kansanvalistusseura: Helsinki.

Hannula, Aino. 2000. *Tiedostaminen ja muutos Paulo Freiren ajattelussa : systemaattinen*

analyysi Sorrettujen pedagogiikasta. Helsingin yliopisto: Helsinki

Hellström, Martti & Johnson, Peter & Leppilampi, Asko & Sahlberg, Pasi. 2015. *Yhdessä*

oppiminen – yhteistoiminnallisuuden käytäntö ja periaatteet. Into Kustannus: Helsinki

Helsingin kaupunki, Sibelius-lukio, <https://www.hel.fi/sibel/fi/uutiset/koulun-esittely> Luettu

1.3.2022

Johnson, David W. & Johnson, Roger T. 2002. ”*Yhteistoiminnallinen ongelmanratkaisu*”

Teoksessa *Yhteistoiminnallisen oppimisen käsikirja* toim. Sahlberg, Pasi ja Sharan, Shlomo. 119-

136. Werner Söderström Osakeyhtiö: Helsinki

Kagan, Spencer & Kagan, Miguel. 2002. *“Rakenteellinen lähestymistapa”* Teoksessa *Yhteistoiminnallisen oppimisen käsikirja* toim. Sahlberg, Pasi ja Sharan, Shlomo. 24-47. Werner Söderström Osakeyhtiö: Helsinki

Koskenniemi, Pieta. 2007. *Osallistava teatteri Devising ja muita merkillisyyksiä*. Opintokeskus Kansalaisfoorumi: Helsinki

Lindfors, Pirjo. 2007. *“Tutkimuksia, kokemuksia ja ajatuksia yhteisöllisyyden terveysvaikutuksista.”* *Psykoterapia* (2007), 25(1), 21—37. Saatavilla <https://www.psykoterapia-lehti.fi/tekstit/lindfors107.htm> . Luettu 31.3.2022

Pyyhtinen, Olli. 2012. *“Kollektiivinen luovuus ja taiteen tuotanto näyttelyinstituutiossa.”* *Tiede & Edistys* (2012) 37(2), 96-116.

Rauhala, Lauri. 2005. *Ihmiskäsitys ihmistyössä*. Helsinki: Yliopistopaino.

Rekola, Hilikka & Vuorikoski, Marjo. 2006. *Feministinen pedagogiikka rajojen ylittäjänä*. *Kasvatus* 37(1), 16–25.

Törmi, Kirsi. 2016. *Koreografinen prosessi vuorovaikutuksena*. Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu, esittävien taiteiden tutkimuskeskus: Helsinki.

Vuorikoski, Marjo. 2014. *“Bell hooksin osallistavan pedagogiikan lupaus ja rajat”*. Teoksessa *Eroja ja vaarallisia suhteita: Keskustelua feministisestä pedagogiikasta*, toim. Jaana Saarinen, Hanna Ojala ja Tarja Palmu. 183-214. Suomen kasvatustieteellinen seura: Jyväskylä

Liite 1

Häiveen toimijaverkosto

Kuvaukset

Kati Mantere ja koko Teatterikorkeakoulun puvuston henkilökunta	Puvustuksen neuvonta
Heli Hyytiä	Tarpeisto
Wilhelmina Ojanen	Kellumisneuvonta
Marja Rautakorpi	Pilkkihaalarivastaava
Loviisa Grubert	Pilkkihaalarivastaava
Mari Kortelainen	Pilkkihaalarivastaava
Pipsa Tuppela	Puvustuksen tuki
Kristine Matilainen	Kuvauslupa-vastaava (Mylly)
Samppa Murtomäki	Turvallisuustukihenkilö
Taruella Heikkinen	Yhteyshenkilö (Espoon sirkus- ja teatterikoulu Esko)
Maiju Heikkinen	Lentämisen turvallisuusvastaava
Reettaleena Rauhala	Kuvaussuunnitelman neuvonta
Tiina Lehtimäki	Kuvaajan sijainen ja tukihenkilö
Saku Mattila	Yhteyshenkilö (Kalliosali)
Teppo Räisänen	Yhteyshenkilö (Kellumo)
Mikko Hirvonen	Valoteknikko
Editointi	
Riikka Theresa Innanen	Editoinnin ohjaus
Jyrki Oksaharju	Audiovisuaalinen apu

Riikka Karjalainen	Audiovisuaalinen apu
Mari Kortelainen	Ouside eye
Piia Karhu	Ouside eye
Sarppa Seppänen	Ouside eye
Maikki Uotila-Kraatz	Ouside eye
Anne Rönkkö	Ouside eye
Elias Girod	Ouside eye

Tuotanto

Tiia Kurkela	Tuotannollinen tuki
Maija Eeva	Tuotannollinen tuki
Venla Heikkilä	Tuotannollinen tuki
Anne Pahkasalo ja koko Teatterikorkeakoulun ruokalan henkilökunta	Ruokahuolto
Riikka Karjalainen	Palkkauksen tuki

Taiteellis-pedagoginen työ

Leena Nordberg	Opetusharjoittelun ohjaus, taiteellisen prosessin yhteistyö
Marja Rautakorpi	Ideointi, neuvonanto
Reettaleena Rauhala	Ajatuksellinen ja pedagoginen inspiointi, vertaistuki, glitterneuvonta
Vilma Salmi	Pedagoginen ja tekninen sparraus
Charlotte Karlsson	Pedagoginen ja tekninen sparraus
Loviisa Grubert	Pedagoginen ja tekninen sparraus
Merilin Torop	Käännöstyö
Heini Tuoresmäki	Neuvonanto